

Міністерство освіти і науки України
Центральноукраїнський національний технічний університет

Факультет обліку та фінансів
Кафедра «Бухгалтерський облік»

**Методичні рекомендації по проведенню практичних занять
з дисципліни «Облік в банках»
для студентів спеціальності «Облік і аудит»
освітній рівень «бакалавр»**

Укладачі – Смірнова І.В., Смірнова Н.В.

Обговорено і схвалено на засіданні
кафедри бухгалтерського обліку
25.09.2018 р. протокол № 3.

Кропивницький - 2018

Методичні рекомендації по проведенню практичних занять з дисципліни «Облік в банках» для студентів спеціальності «Облік і аудит» освітній рівень «бакалавр» / автори-укладачі: Смірнова І.В, Смірнова Н.В. – Кропивницький: ЦНТУ, 2018. - 45 с.

Автори-укладачі:

Смірнова Ірина Володимирівна, к.е.н., доцент

Смірнова Надія Володимирівна, к.е.н., доцент

Рецензент:

завідувач кафедри «Бухгалтерський облік»

Пальчук Оксана Володимирівна, к.е.н., доцент

Загальна редакція – Смірнова Н.В.

Комп'ютерний набір та верстка - Смірнова Н.В.

Укладачі: Смірнова І.В., Смірнова Н.В., 2018

ЗМІСТ

1.	ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2.	МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
3.	ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
4.	ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ	8
5.	СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	11
6.	ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	11
7.	ПЛАНИ ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	12
8.	КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ	38
9.	МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	41
10.	РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	42
11.	ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ	43

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – денна форма - 4 заочна форма - 4	Галузь знань: 0305 «Економіка і підприємництво»	Професійної підготовки	
Загальна кількість годин денна форма - 120 заочна форма - 120	Напрямок підготовки: 6.030509 «Облік і аудит»	Рік підготовки:	
		4	4
		Семестр	
		7	8
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3,43	Освітній рівень: бакалавр	Лекції	
		28 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	2 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		48 год.	84 год.
		Вид контролю:	
		екзамен – 30 год.	екзамен – 30 год.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни: формування у студентів сучасної системи знань про концептуальні засади бухгалтерського обліку в банках, основи методології обліку банківських операцій та техніки ведення обліку.

Завдання дисципліни: вивчення теоретичних основ обліку в банках; ознайомлення із завданнями обліку за різними його напрямками; засвоєння техніки документального оформлення операцій у первинних облікових документах та методики реєстрації облікової інформації у системі рахунків; ознайомлення з методикою формування звітних показників за даними бухгалтерського обліку в банках.

Предметом дисципліни є методологія та методика ведення бухгалтерського обліку в комерційних банках України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- сутність бухгалтерського обліку в банках;
- законодавче регламентування бухгалтерського обліку в банках України;
- основи організації бухгалтерського обліку в банках;
- порядок відображення в обліку основних банківських операцій;
- елементи облікової політики, що визначають методику обліку облікових об'єктів

та альтернативні варіанти їх реалізації.

вміти:

- складати банківські первинні бухгалтерські документи;
- відображати банківські операції на рахунках бухгалтерського обліку;
- складати щоденні банківські бухгалтерські баланси;

- використовувати дані бухгалтерського обліку для прийняття ефективних управлінських рішень, здійснення контролю й аналізу показників фінансово-господарської діяльності банківської установи.

Структурно логічна схема підготовки бакалавра. Враховуючи послідовність накопичення знань та інформації, дисципліна «Облік в банках» вивчається після викладання дисциплін: «Економіка підприємства», «Регламентування інформаційного забезпечення підприємницької діяльності», «Правознавство та професійна діяльність», «Бухгалтерський облік», «Фінансовий облік І», «Фінансовий облік II», «Організація діяльності та облік в малому бізнесі», «Організація обліку у фермерських господарствах».

3. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Загальні основи і принципи бухгалтерського обліку в банках

Характеристика банківської системи України. Види банківських операцій. Активні і пасивні операції комерційних банків.

Предмет і метод бухгалтерського обліку. Характеристика елементів методу. Передумови та необхідність поділу бухгалтерського обліку на фінансовий і управлінський. Значення та методика податкового обліку в системі комерційних банків.

Бухгалтерські документи (клієнтські, внутрішньобанківські) та реєстри бухгалтерського обліку. Їх характеристика, документообіг.

Особливості побудови Плану рахунків: мультивалютність, подвійний запис операцій за позабалансовими рахунками, нові вимоги до аналітичних рахунків, наявність управлінського обліку. Принципи побудови Плану рахунків: безперервність діяльності; стабільність правил бухгалтерського обліку; обачливість; нарахування доходів та видатків; дата операції; окреме відображення активів та пасивів; прийнятність вхідного балансу; перевага змісту над формою; оцінка; відкритість; консолідація, суттєвість.

Класифікація рахунків у Плані рахунків за видами контрагентів, характером операцій і ступенем зниження ліквідності.

Ведення синтетичного обліку за балансовими рахунками. Формування інформації про операції, що їх виконує банк за цими рахунками, та відображення результатів операцій за залишками на синтетичних балансових рахунках у фінансовій звітності.

Структура класів Плану рахунків: рахунки порядку II—IV. Логічні схеми взаємозв'язку між рахунками груп окремих розділів.

Поняття контррахунків та їх характеристика.

Характеристика позабалансових рахунків класу 9; особливості обліку операцій за системою подвійного запису за цими рахунками. Порядок визначення позабалансових рахунків (активний або пасивний).

Характеристика аналітичного обліку як підсистеми бухгалтерського обліку, що деталізує інформацію про кожного контрагента та кожну операцію. Значення параметрів аналітичного обліку для формування фінансової та статистичної звітності. Обов'язкові та необов'язкові параметри. Поділ параметрів аналітичного обліку залежно від сфери застосування на такі види: контрагентів (клієнтів), документів, договорів та безпосередньо аналітичних рахунків. Поділ обов'язкових параметрів на загальні та спеціальні. Формування номера аналітичного рахунка та нумерація рахунків доходу бюджету.

Тема 2. Облік капіталу

Характеристика капіталу комерційного банку як залишкового інтересу банку в активах за вирахуванням зобов'язань.

Структура балансових рахунків класу 5 Плану рахунків. Капітал банку.

Порядок обліку операцій під час формування статутного фонду до реєстрації комерційного банку за тимчасовим рахунком у регіональному управлінні Національного банку. Облік сум несплаченого та сплаченого зареєстрованого статутного капіталу банку,

облік операцій щодо розрахунків з акціонерами за несплаченим статутним фондом. Бухгалтерський облік емісійних різниць у процесі первинного розміщення акцій.

Облік операцій з викупу банком акцій власної емісії та їх подальшої реалізації.

Бухгалтерський облік операцій, пов'язаних із нарахуванням дивідендів та розрахунками з акціонерами (засновниками). Відображення в системі рахунків бухгалтерського обліку фінансового результату поточного року та його розподілу. Облік операцій з формування фондів комерційного банку за рахунок нерозподіленого прибутку.

Тема 3. Облік доходів та витрат

Структура класів 6 і 7 («Доходи» і «Витрати») Плану рахунків. Економічна характеристика банківських та небанківських доходів (витрат) банку.

Бухгалтерський облік процентних та комісійних доходів і витрат банку за принципами міжнародних стандартів обліку: нарахування; відповідності; обережності.

Методи визначення кількості днів для розрахунку процентних доходів (витрат). Облік операцій за рахунками «Доходи майбутніх періодів» (3600) та «Витрати майбутніх періодів» (3500).

Правила обліку доходів та витрат за методом нарахування та відображення результатів у системі фінансового обліку та у фінансовій звітності.

Порядок закриття рахунків доходів (витрат) та підрахунок фінансових результатів поточного року.

Зміст податкового обліку. Способи ведення обліку валових доходів і валових витрат: позасистемно; на балансових рахунках; на позабалансових рахунках. Облік нарахування, сплати податку на прибуток та розрахунків з бюджетом за податком на додану вартість. Відображення зазначених операцій у системі фінансового та податкового обліку.

Тема 4. Облік касових операцій

Основні нормативні документи, що регламентують організацію емісійно-касової роботи в установах банків.

Порядок здійснення касових операцій у прибуткових і видаткових касах. Облік операцій, що проводяться вечірніми касами та касами перерахунку. Обробка, формування і пакування грошових білетів, монет і валютних цінностей. Організація резервних фондів Національного банку України.

Порядок підкріплення операційних кас установ комерційного банку під час роботи через консолідований кореспондентський рахунок. Інкасація грошової виручки інкасаторами банків. Облік даних операцій.

Порядок заключення операційної каси комерційних банків.

Загальна схема документообігу під час виконання касових операцій установами банків.

Тема 5. Облік розрахункових операцій

Загальні положення Інструкції про відкриття банками рахунків у національній та іноземній валюті, затверджена Постановою Правління НБУ 18. 12. 98. Характеристика рахунків, що відкриваються клієнтам у комерційних банках: поточні, депозитні (вкладні) у національній та іноземній валюті, поточні бюджетні у національній валюті України. Перелік документів, що подаються до банку для відкриття рахунків. Особливості відкриття рахунків у національній валюті фізичним особам: розрахункові та вкладні рахунки громадян.

Форми розрахункових документів для проведення безготівкових розрахунків у господарському обороті України, порядок їх оформлення та приймання установами банків до виконання. Проведення розрахунків у системі електронних платежів «клієнт-банк». Облік розрахунків із застосуванням платіжних доручень. Розрахунки гарантованими дорученнями, платіжними вимогами-дорученнями, чеками, акредитивами.

Предмет угоди між банком та клієнтом на здійснення розрахунково-касового обслуговування.

Зміст Положення про міжбанківські розрахунки в Україні. Характеристика міжбанківських розрахунків. Порядок відкриття кореспондентських рахунків комерційним банкам (філіям) у регіональних управліннях Національного банку. Перелік документів, що подаються до регіонального управління НБУ.

Відкриття та ведення рахунків лоро і ностро. Механізм дії прямих кореспондентських рахунків між комерційними банками.

Перелік бухгалтерських операцій та механізм здійснення міжбанківських розрахунків через СЕП.

Тема 6. Облік операцій з кредитування

Характеристика кредитних операцій. Позабалансові кредитні операції та порядок визначення кредиту балансовим активом.

Принципи бухгалтерського обліку кредитів. Облік номіналу кредиту. Облік нарахованих доходів. Структурна побудова Плану рахунків щодо рахунків, за якими обліковуються кредитні операції комерційного банку.

Облік операцій за овердрафтом. Облік операцій репо. Облік факторингових операцій. Облік субординованих кредитів та операцій з дисконту векселів. Облік документарного акредитива.

Облік застави. Облік сумнівних кредитів та резервів під кредитні ризики. Облік операцій зменшення відрахувань до резервів та використання коштів створених резервів на списання безнадійних заборгованостей за виданими кредитами.

Тема 7. Облік депозитних операцій

Характеристика груп балансових та позабалансових рахунків для фінансового обліку залучення (розміщення) депозитів, сплати витрат та отримання доходу за ними.

Класифікація депозитів за економічним змістом та строками використання коштів. Активні і пасивні депозитні операції та відображення результатів їх проведення у фінансовій звітності.

Облік номіналу депозиту. Вплив методу виплати процентів (за період або на період) на облік номіналу депозиту.

Облік процентних витрат. Розрахунок нарахованих процентів за простою (номінальною) або складною (фактичною) процентною ставкою.

Зміст облікової політики банку щодо використання методу нарахування процентів за депозитними операціями.

Облік операцій з погашення депозиту.

Тема 8. Облік операцій з цінними паперами

Класифікація цінних паперів за видами сплати доходу: цінні папери з визначеним прибутком та цінні папери з невизначеним прибутком. Форми випуску цінних паперів. Структура балансових та позабалансових рахунків для фінансового обліку операцій з розміщення, обігу, сплати доходу та погашення власних і придбаних цінних паперів.

Облік вкладень банку в акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком для їх подальшого продажу. Облік операцій коригування балансової вартості портфеля акцій на продаж за правилом нижчої вартості та створення спеціального резерву під знецінення цінних паперів.

Особливості обліку операцій з довгострокових вкладень банку в акції. Облік вкладення в асоційовані та дочірні компанії.

Облік вкладення банку в боргові цінні папери з метою продажу та на інвестиції. Облік амортизації дисконту (премії) за борговими цінними паперами. Облік операцій реалізації (продажу) інвестиційних цінних паперів у цінні папери на продаж.

Облік операцій з випуску та реалізації власних боргових зобов'язань банку у вигляді векселів та ощадних сертифікатів.

Тема 9. Облік операцій в іноземній валюті

Характеристика валютних операцій, здійснюваних комерційними банками, та їх типи. Ідентифікація валютних операцій за параметрами аналітичного обліку.

Валютна позиція банку за окремими видами валют та її врахування в системі бухгалтерського обліку при здійсненні обмінних операцій в іноземній валюті. Типи операцій, що впливають на розмір відкритої валютної позиції банку.

Бухгалтерський облік готівкових обмінних операцій в іноземній валюті. Особливості обліку операцій купівлі однієї іноземної валюти за іншу іноземну валюту. Облік доходів (видатків) за операціями, що здійснені в іноземній валюті. Облік результатів за обмінними операціями. Коригування статей балансу при зміні валютних курсів. Відображення результатів коригування в системі рахунків бухгалтерського обліку.

Зв'язок між операціями в іноземній та національній валюті через рахунки 3800 та 3801 та порядок їх згортання при складанні фінансової звітності.

Тема 10. Облік операцій з основними засобами

Економічна характеристика основних засобів банку. Їх класифікація за функціональним призначенням (операційні та неопераційні). Структура витрат, що формують первісну вартість основних засобів.

Завдання обліку основних засобів. Характеристика рахунків з обліку операцій за основними засобами. Аналітичний і синтетичний облік основних засобів.

Облік капітальних вкладень за незавершеним будівництвом, а також за не введеними в експлуатацію операційними та неопераційними основними засобами. Облік операцій з оприбуткування, реалізації, ліквідації та безоплатної передачі основних засобів. Відображення в обліку позитивних і негативних результатів від продажу основних засобів.

Порядок та облік нарахування амортизації основних засобів. Залишкова та ліквідаційна вартість основних засобів. Інвентаризація основних засобів та відображення в обліку її результатів. Відображення в обліку результатів переоцінювання основних засобів.

Тема 11. Облік операцій з нематеріальними активами

Завдання обліку нематеріальних активів. Характеристика рахунків з обліку операцій з нематеріальними активами. Аналітичний і синтетичний облік нематеріальних активів.

Облік операцій з оприбуткування, реалізації, ліквідації та безоплатної передачі нематеріальних активів. Відображення в обліку позитивних і негативних результатів від продажу нематеріальних активів.

Порядок та облік нарахування амортизації нематеріальних активів. Інвентаризація нематеріальних активів та відображення в обліку її результатів.

Тема 12. Облік операцій з лізингу

Економічна сутність лізингу. Чинники розвитку лізингових операцій у вітчизняній та світовій комерційній практиці. Суттєві відмінності між орендою і лізингом. Класифікація лізингових операцій. Прямий та непрямий лізинг.

Облік операцій з фінансового лізингу. Облік фінансового лізингу на балансі лізингодавця. Облік фінансового лізингу на балансі лізингоотримувача.

Облік операцій з оперативного лізингу. Відображення операції оперативного лізингу на балансі лізингодавця та лізингоотримувача.

Облік операцій за витратами лізингоотримувача.

Продаж необоротного активу з укладенням угоди про його одержання продавцем у лізинг (оренду).

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1: Загальні основи і принципи бухгалтерського обліку в банках

1. Сутність обліку в комерційних банках
2. Облікова політика банку
3. Організація операційної роботи та організаційна структура у банках

4. Основні функції бухгалтерського обліку у банках
5. Банківська документація
6. Графік документообігу за банківськими операціями
7. Параметри і форми аналітичного обліку
8. План рахунків і принципи його побудови
9. Особливості банківського Плану рахунків
10. Структура Плану рахунків банківських установ
11. Порядок відображення активів, капіталу та зобов'язань на рахунках бухгалтерського обліку

Тема 2: Облік капіталу

1. Структура капіталу банку
2. Характеристика рахунків, призначених для обліку капіталу
3. Облік операцій з формування капіталу
4. Облік операцій з власними акціями при їх викупі і перепродажу
5. Облік результатів поточного року та розподілу прибутку
6. Облік нарахування і виплати дивідендів
7. Облік інших джерел капіталу банку

Тема 3: Облік доходів і витрат

1. Об'єкти обліку в складі доходів і витрат банку
 - 1.1. Відсоткові доходи і витрати
 - 1.2. Комісійні доходи і витрати
 - 1.3. Доходи і витрати від торгових операцій
 - 1.4. Інші операційні доходи і витрати
 - 1.5. Витрати на формування резервів на покриття збитків від активних операцій.
 - 1.6. Непередбачені доходи і витрати.
2. Правила обліку доходів та витрат.
3. Рахунки для обліку доходів і витрат
4. Коригуючі проведення

Тема 4: Облік касових операцій

1. Організація касової роботи
2. Облік прибуткових та видаткових касових операцій
3. Інкасація грошової виручки
4. Облік емісійних операцій комерційних банків
5. Зберігання і облік цінностей та документів у грошових сховищах
6. Ревізія цінностей

Тема 5: Облік розрахункових операцій

1. Основні правила обліку безготівкових розрахунків між клієнтами в межах одного банку і між банками
2. Платіжні рахунки
3. Облік розрахунків з використанням платіжних доручень
4. Облік розрахунків з використанням платіжних вимог-доручень
5. Облік розрахунків з використанням платіжних вимог
6. Облік розрахунків з використанням розрахункових чеків
7. Облік розрахунків з використанням акредитивів

Тема 6: Облік операцій з кредитування

1. Сутність та класифікація кредитних операцій
2. Структура та порядок оформлення кредитних договорів
3. Етапи кредитування
4. Характеристика балансових рахунків кредитних операцій
5. Облік операцій за овердрафтом
6. Облік операцій РЕПО

7. Облік факторингових операцій
8. Облік субординованих кредитів та операцій з дисконту векселів
9. Облік документарного акредитива
10. Облік застави
11. Облік резервів

Тема 7: Облік депозитних операцій

1. Сутність та класифікація депозитних операцій
2. Облік номіналу депозиту
3. Облік процентів за депозитами
4. Облік коштів на поточних рахунках та строкових коштів суб'єктів господарської діяльності
5. Облік коштів до запитання і строкових коштів фізичних осіб

Тема 8: Облік операцій з цінними паперами

1. Характеристика операцій з цінними паперами та вимоги щодо відображення їх у звітності
2. Структура відображення цінних паперів у Плані рахунків бухгалтерського обліку
3. Облік вкладень у цінні папери з нефіксованим прибутком та довгострокових вкладень банку
4. Облік вкладень банку в боргові цінні папери
5. Облік операцій з цінними паперами за дорученням клієнтів
6. Облік операцій з цінними паперами власного боргу

Тема 9: Облік операцій в іноземній валюті

1. Сутність валютних операцій
2. Загальні вимоги до обліку операцій в іноземній валюті
3. Облік обмінних операцій з іноземною валютою
4. Особливості роботи з готівковою іноземною валютою та платіжними документами в іноземній валюті

Тема 10: Облік операцій з основними засобами

1. Класифікація основних засобів комерційних банків
2. Бухгалтерський облік власних основних засобів
 - 2.1. Облік надходження основних засобів
 - 2.2. Облік вибуття основних засобів
3. Облік амортизації основних засобів
4. Порядок проведення інвентаризації основних засобів та відображення її результатів у бухгалтерському обліку

Тема 11: Облік операцій з нематеріальними активами

1. Бухгалтерський облік власних нематеріальних активів
 - 1.1. Облік надходження нематеріальних активів
 - 1.2. Облік вибуття нематеріальних активів
2. Облік амортизації нематеріальних активів
3. Порядок проведення інвентаризації нематеріальних активів та відображення її результатів у бухгалтерському обліку

Тема 12: Облік операцій з лізингу

1. Економічна сутність лізингу
2. Облік операцій з фінансового лізингу
 - 2.1. Облік фінансового лізингу на балансі лізингодавця
 - 2.2. Облік фінансового лізингу на балансі лізингоотримувача
3. Облік операцій з оперативного лізингу
4. Продаж необоротного активу з укладенням угоди про його одержання продавцем у лізинг (оренду)

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	с.р	інд		л	п	лаб	с.р.	інд
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Загальні основи і принципи бухгалтерського обліку в банках	11	4	2	-	5	-	8	2	-	-	6	-
Тема 2. Облік капіталу	7	2	1	-	4	-	8	-	-	-	8	-
Тема 3. Облік доходів і витрат	11	4	3	-	4	-	8	1	1	-	6	-
Тема 4. Облік касових операцій	8	2	1	-	5	-	8	-	-	-	8	-
Тема 5. Облік розрахункових операцій	9	2	1	-	6	-	8	-	-	-	8	-
Тема 6. Облік операцій з кредитування	11	4	2	-	5	-	8	1	1	-	6	-
Тема 7. Облік депозитних операцій	6	2	1	-	3	-	7	-	-	-	7	-
Тема 8. Облік операцій з цінними паперами	6	2	1	-	3	-	7	-	-	-	7	-
Тема 9. Облік операцій в іноземній валюті	5	-	-	-	5	-	7	-	-	-	7	-
Тема 10. Облік операцій з основними засобами	5	2	1	-	2	-	7	-	-	-	7	-
Тема 11. Облік операцій з нематеріальними активами	5	2	1	-	2	-	7	-	-	-	7	-
Тема 12. Облік операцій з лізингу	6	2	-	-	4	-	7	-	-	-	7	-
Іспит	30	-	-	-	-	30	30	-	-	-	-	30
Усього годин	120	28	14	-	48	30	120	4	2	-	84	30

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Загальні основи і принципи бухгалтерського обліку в банках	2	-
2.	Облік капіталу	1	-
3.	Облік доходів і витрат	3	1
4.	Облік касових операцій	1	-
5.	Облік розрахункових операцій	1	-
6.	Облік операцій з кредитування	2	1
7.	Облік депозитних операцій	1	-
8.	Облік операцій з цінними паперами	1	-
9.	Облік операцій з основними засобами	1	-
10.	Облік операцій з нематеріальними активами	1	-
	Разом	14	2

7. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1.

Тема «Загальні основи і принципи бухгалтерського обліку в банках».

Теоретична частина

1. Сутність обліку в комерційних банках
2. Облікова політика банку
3. Організація операційної роботи та організаційна структура у банках
4. Основні функції бухгалтерського обліку у банках
5. Банківська документація
6. Графік документообігу за банківськими операціями
7. Параметри і форми аналітичного обліку
8. План рахунків і принципи його побудови
9. Особливості банківського Плану рахунків
10. Структура Плану рахунків банківських установ
11. Порядок відображення активів, капіталу та зобов'язань на рахунках бухгалтерського обліку

Практична частина

Приклади вирішення задач

Задача 1.1. АБ “Аркада” надав 1 лютого гарантію ВАТ “Родон” у сумі 100 000 грн., строк дії якої 2 міс.

Станом на 1 лютого операція за наданою гарантією відображається бухгалтерською проводкою:

Д-т “Гарантії, що надані клієнтам” 100 000 грн.

К-т Контр рахунок 100000 грн.

30 березня закінчується строк дії гарантії. Невикористана гарантія списується з обліку:

Д-т Контр рахунок 100 000 грн.

К-т “Гарантії, що надані клієнтам” 100 000 грн.

Якщо, наприклад, 5 березня клієнт скористається гарантією, що надана банком:

Д-т Контррихунок 100 000 грн.

К-т “Гарантії, що надані клієнтам” 100 000 грн.

Водночас операція відображається за балансовим рахунком.

Д-т “Сумнівна заборгованість за випланими гарантіями 100 000 грн.

К-т “Контррахунок Національному банку України” 100 000 грн.

Документи і цінності обліковуються в умовній грошовій оцінці, наприклад, одна грошова чекова книжка — 1 грн.

Отже, операція з видачі клієнту двох грошових чекових книжок відображається бухгалтерською проводкою:

Д-т “Контррахунок” 2 грн.

К-т “Бланки суворої звітності” 2 грн.

Задачі для самостійного вирішення

Задача 1.2. Початковий баланс банку “Київ” включає такі дані:

1. Засновниками — фізичними особами внесено в касу банку внесків готівкою у сумі 100 000 грн.

2. Засновниками — юридичними особами на коррахунок банку перераховано внесків до статутного капіталу в сумі 2 500 000 грн.

Необхідно:

- використовуючи основне бухгалтерське рівняння, запишіть наведені дані у вигляді формули;

- поясніть зміст бухгалтерського рівняння.

Задача 1.3. АКБ “Київ” протягом місяця на коррахунок отримав відсотки за кредит

у сумі 20 000 грн., сплатив відсотки за строковими депозитами — 14000 грн., одержав міжбанківський кредит у сумі 135 000 грн. В останній день місяця одержано внески до статутного капіталу — 70 000 грн. Повні надходження за місяць дорівнюють 225 000 грн., а платежі — 14 000 грн. Необхідно заповнити наступну таблицю:

Фінансові звіти	
1. Звіт про прибутки та збитки:	
доходи	
витрати	
2. Бухгалтерський баланс:	
активи	
зобов'язання	
капітал власників	

Задача 1.4. Використовуючи дані задач 2.2 і 2.3 знайдіть чисті активи (капітал) банку на початок і кінець місяця, а також розрахуйте приріст чистих активів. Складіть рівняння бізнесу.

Необхідно дати відповідь на запитання: який існує зв'язок між прибутком, приростом чистих активів, доходами і витратами за розглядуваний період?

Рівняння бізнесу має вигляд:

$$\Pi = 4A + \text{ВП} - \text{ДК},$$

де Π — прибуток; ВП — вилучений прибуток; ДК — сума додаткового капіталу, який введений в обіг за розглядуваний обліковий період; $4A$ — приріст чистих активів.

Задача 1.5. Банк витратив на купівлю акцій акціонерної компанії на фондовому ринку 50 000 грн. Ця компанія сплатила дивіденди із прибутку банку на суму його інвестицій у розмірі 6500 грн.

Необхідно:

- вказати різницю між визначеними капітальними і поточними витратами;
- заповнити таблицю, наведену у задачі 2.3.

Задача 1.6. Які з перелічених статей витрат слід вважати капітальними, а які — поточними для складання фінансових звітів банку:

- купівля офісного приміщення;
- щорічна амортизація офісного приміщення;
- сплата коштів за нотаріальне посвідчення угоди купівлі-продажу приміщення;
- вартість ремонту комп'ютерного обладнання;
- дохід від реалізації кредитних карток;
- вартість нових комп'ютерів;
- митні збори, сплачені при ввезенні комп'ютерів;
- транспортні витрати на доставку комп'ютерів;
- вартість встановлення нових комп'ютерів;
- заробітна плата операторів.

Задача 1.7. Згідно з принципами нарахування і відповідності для визнаних доходів і витрат застосовують такі терміни:

- 1) відкладений дохід, або доходи майбутніх періодів (авансів, надходжень, передоплат);
- 2) нарахований дохід;
- 3) відкладені витрати, або витрати майбутніх періодів (авансовий платіж);
- 4) нараховані витрати.

Необхідно з'ясувати відповідність нижче наведених визначень до терміна і прокоментуйте відповідь прикладами:

- дохід ще не зароблений, отриманий наперед;
- дохід вже зароблений але не отриманий;
- видатки сплачені, але не понесені;
- видатки понесені, але ще не сплачені.

ПРИКЛАДИ:

- а) відсотки за весь термін користування кредитом, сплачені позичальником водночас з отриманням кредиту;
- б) відсотки за строковими депозитами, нараховані наприкінці місяця, строк повернення яких ще не настав;
- в) отримана орендна плата за офісне приміщення за шість місяців наперед;
- г) нараховані і сплачені відпускні у розмірі 1800 грн. за дні відпустки у січні місяці;
- д) наприкінці місяця нараховані відсотки за користування кредитами, термін сплати за кредитними договорами ще не настав.

Задача 1.8. Використовуючи метод подвійного запису, відобразіть наведені операції за позабалансовими рахунками:

- АКБ “Аркада” 10.09.2008 р. підписав угоду на відкриття кредитної лінії за вимогою АКБ “Електрон” на строк 10 днів у розмірі 250 000 грн.;
- АКБ “Полісся” отримав на консигнацію дорожні чеки на суму 100 000 грн.;
- АКБ “Ощадбанк” отримав від друкарні 10 000 бланків ощадних книжок;
- банк відіслав дорожній чек номіналом 5000 дол. США, що був прийнятий на інкасо.

Задача 1.9. За наведеними залишками за бухгалтерськими рахунками складіть бухгалтерський звіт (тис. грн.):

Кредити, отримані від НБУ	27890	
Вкладення в асоційовані компанії	108	
Кошти у НБУ		6300
Кредити, надані клієнтам	106165	
Акціонерний капітал		20580
Нараховані доходи (за операціями з клієнтами)	3500	
Резервний фонд		15420
Прибуток		6500
Кошти клієнтів банку		116330
Товарно-матеріальні цінності на складі та дебітори	5730	
Кредити та депозити, отримані від інших банків	48265	
Цінні папери, що рефінансуються НБУ		46731
Нараховані витрати (за операціями з банками)	477	
Цінні папери та акції, придбані банком	892	
ОЗ, НМА та капітальні вкладення банку	21197	
Резерви на покриття кредитних ризиків	674	
Кошти в інших банках		37809
Інші активи	7696	

Задача 1.10. Виходячи з формули номера аналітичного особового рахунку, складіть номер особового рахунку, відкритого за короткостроковими депозитами, які залучені від банку “Електрон”, на балансовому рахунку 7012 “Відсоткові витрати за короткостроковими депозитами інших банків”, якщо відомо:

- номер банку “Електрон” за міжбанківськими розрахунками 322636;
- номер особового рахунку по порядку 016.

Задача 1.11. У КБ “Аркада” 06.07.2009 р. за поточними рахунками ТзОВ “Роксолана” проведені наступні операції: в грн.

- за платіжним дорученням іногороднього платника зарахована виручка від реалізації 3600
- за грошовим чеком видані кошти на заробітну плату 1200
- за платіжним дорученням перераховані кошти за виконані роботи з капітального ремонту приміщення 4500
- за поточний рахунок зарахований наданий банком короткостроковий кредит 5000
- за платіжним дорученням перераховані платежі до державного бюджету 90

- залишок коштів на поточному рахунку на почато дня складає 150.

Необхідно:

- відобразити наведені операції за поточним особовим рахунком;
- назвати обов'язкові реквізити особового рахунку.

Задача 1.12. Визначте вид і характер наведених бухгалтерських рахунків і відобразіть інформацію у таблиці:

- ощадні сертифікати, емітовані банком;
- господарські матеріали;
- поточні рахунки суб'єктів господарської діяльності;
- короткострокові кредити суб'єктам господарської діяльності за внутрішніми торговельними операціями;
- резервні фонди;
- боргові цінні папери центральних органів державного управління в портфелі банку на продаж;
- валюта та банківські метали, куплені за умовами спот;
- зобов'язання з кредитування, отримані від банків;
- резерви під заборгованість за кредитами, наданими клієнтам;
- розрахункові документи, не сплачені в строк через відсутність коштів у банку;
- банкноти та монети в касі банку;
- довгострокові кредити, надані іншим банкам;
- емісійна різниця.
- контррахунок;
- не сплачені клієнтам доходи;
- цінні папери на зберігання;
- витрати на відрядження;
- відсоткові витрати за коштами до запитання;
- відсоткові доходи за кредитами;
- результат від торговельних операцій.

Вид бухгалтерського рахунку	Активний, або умовно-активний	Пасивний, або умовно-пасивний	Клас плану рахунків
Балансові: постійні; тимчасові Позабалансові			

Література: 2, 5-7, 10, 11.

Практичне заняття № 2.

Тема «Облік капіталу»

Теоретична частина.

1. Структура капіталу банку
2. Характеристика рахунків, призначених для обліку капіталу
3. Облік операцій з формування капіталу
4. Облік операцій з власними акціями при їх викупі і перепродажу
5. Облік результатів поточного року та розподілу прибутку
6. Облік нарахування і виплати дивідендів
7. Облік інших джерел капіталу банку

Тема «Облік доходів і витрат»

Теоретична частина.

1. Об'єкти обліку в складі доходів і витрат банку
 - 1.1. Відсоткові доходи і витрати
 - 1.2. Комісійні доходи і витрати
 - 1.3. Доходи і витрати від торгових операцій

1.4. Інші операційні доходи і витрати

1.5. Витрати на формування резервів на покриття збитків від активних операцій.

1.6. Непередбачені доходи і витрати.

Практична частина.

Приклади вирішення задач.

Задача 2.1. Розглянемо умовний приклад обліку операцій з формування статутного капіталу акціонерного комерційного банку «КБ».

1. Оголошений статутний фонд з 300000 акцій номінальною вартістю 10 грн. Отримано внесків за цим фондом 900000 грн.

Д-т Кореспондентський рахунок 900000 грн.

К-т 3630 Внески за незареєстрованим статутним капіталом 900000 грн.

2. Зареєстрований статутний капітал:

• на суму несплаченого статутного капіталу

Д-т 5001 2100000 грн.

К-т 5000 2100000 грн.

• на суму сплаченого статутного капіталу

Д-т 3630 900000 грн.

К-т 5000 900000 грн.

(відкриваються окремі субрахунки для обліку привілейованих та простих акцій)

3. Отримано кошти в рахунок внесків до статутного капіталу після реєстрації банку:

Д-т Кореспондентський рахунок 2100000 грн.

К-т 5 001 2100000 грн.

При первинному розміщенні акцій серед інвесторів їх реалізація за ціною, що нижча від номінальної, законодавче заборонена. Реалізація акцій за ціною, вищою за номінальну, призводить до появи емісійних різниць, які обліковуються за рахунком 5010 «Емісійні різниці».

4. На суму несплаченого статутного фонду 2100000 грн. банк оголосив:

а) 150000 6-процентних привілейованих акцій за номіналом 10грн.

Д-т 5001/1 1500000грн.

К-т 5000/1 1500000грн.

б) 120000 простих акцій за номіналом 5 грн.

Д-т5001/2 600000грн.

К-т 5000/2 600000 грн.

5. Реалізовано:

а) 75000 привілейованих акцій за ціною 15 грн.

1) Д-т Кореспондентський рахунок 750000 грн.

К-т 5001/1 750000грн.

2) Д-т Кореспондентський рахунок 375000 грн.

К-т 5010/1 375000 грн.

б) 80000 простих акцій по 8 грн.

1) Д-т Кореспондентський рахунок 400000 грн. К-т 5001/2 400000 грн.

2) Д-т Кореспондентський рахунок 240000 грн. К-т 5010/2 240000 грн.

Задача 2.2.

2 січня КБ розмістив серед акціонерів 5000 власних простих акцій за ціною 10,50 грн. за акцію (номінал 10 грн.). За даною операцією в обліку проводяться відповідні записи.

- На номінальну вартість реалізованих акцій:

Д-т Кореспондентський рахунок 50000 грн.

К-т 5000 50000 грн.

- на суму перевищення вартості реалізованих акцій щодо їх номінальної вартості:

Д-т Кореспондентський рахунок 2500 грн.

К-т 5010 2500 грн.

28 лютого наступного року банк «Новий» викупив 2200 власних простих акцій, що перебували в обігу за ціною 12 грн. за акцію. У системі обліку зміст операції відображається так.

- На суму номінальної вартості викуплених акцій:

Д-т 5002/2 22000 грн.

К-т Кореспондентський рахунок 22000 грн.

- на різницю між номінальною вартістю та ціною викупу в межах залишку за рахунком 5010 «Емісійні різниці»:

Д-т 5010 2500 грн.

К-т Кореспондентський рахунок 2500 грн.

- на решту різниці між номінальною вартістю та ціною викупу:

Д-т 5030 1900 грн.

К-т Кореспондентський рахунок 1900 грн.

• 25 березня банк реалізував 700 простих акцій, що попередньо були викуплені в акціонерів за ціною 13 грн. за акцію, про що в обліку проведено такий запис.

- на номінальну вартість реалізованих акцій:

Д-т Кореспондентський рахунок 7000 грн.

К-т 5002/2 7000 грн.

- на різницю між вартістю реалізації та номінальною вартістю:

Д-т Кореспондентський рахунок 2100 грн.

К-т 5010 «Емісійні різниці» 2100 грн.

• 5 квітня банк перепродує ще 900 власних простих акцій, що були викуплені в акціонерів за ціною 9 грн., тобто за ціною, нижчою від номіналу. В обліку проводяться відповідні записи.

- На суму, отриману від реалізації за ціною 9 грн. за акцію:

Д-т Кореспондентський рахунок 8100 грн.

К-т 5002/2 8100 грн.

• на різницю між номінальною вартістю акцій та вартістю їх реалізації (10 - 9) x 900:

Д-т 5010 900 грн.

К-т 5002/2 900 грн.

• За підсумками проведених операцій банку з акціями власної емісії із 2200 простих акцій, викуплених у акціонерів, залишилося нереалізованими ще 600 акцій на 6000 грн. за номінальною вартістю. Банк приймає рішення про анулювання решти (600) нереалізованих акцій, про що вносяться відповідні зміни до статутного капіталу, а саме:

Д-т 5000/2 6000 грн.

К-т 5002/2 6000 грн.

Задача 2.3. Визначити суму відсоткових платежів за терміновим депозитом у сумі 200 грн., який розміщений на строк з 21 серпня до 10 жовтня під відсоткову ставку 12 % річних.

Розрахунок суми відсоткових платежів (доходів) за різними методами наведемо нижче:

№ з/п	Методи розрахунків	Кількість днів розміщення депозиту	Кількість днів у році	Розрахунок суми платежу за відсотками. грн.
1.	Факт/факт	$11 + 30 + 9 = 50$	365	$\frac{200 \times 12 \times 50}{100 \times 365} = -3,287$
2.	Факт/360	$11 + 30 + 9 = 50$	360	$\frac{200 \times 12 \times 50}{100 \times 360} = -3,333$
3.	30/360	$10 + 30 + 9 = 49$	360	$\frac{200 \times 12 \times 49}{100 \times 360} = -3,266$

Задача 2.4. Розглянемо на прикладі облік операцій з нарахування і стягнення відсотків за користування банківською позикою.

Банк надав кредит на закупівлю сировини ТзОВ “Фотон” 20.03.20_8 р. з обумовленим в угоді строком погашення 20.04.20_8 р. у сумі 100 000 грн. під відсоткову ставку 24 % річних. В угоді строк сплати відсотків визначений після закінчення строку користування позикою, тобто 20 квітня. Банком використовується метод нарахування відсотків “факт/360 днів”.

Розглянемо відображення операцій в бухгалтерському обліку:

№, зміст і дата	Дебет рахунку	Кредит рахунку	Сума, грн.
1. 20 березня Видача кредиту	2062 Короткострокові кредити в поточну діяльність, що надані СГД	2600 Поточний рахунок	100000
2. 31 березня Нарахування відсотків за період з 20.03 по 31.03 (кількість днів — 12) Сума % = $\frac{100\,000}{100} \times \frac{24}{360} \times 12 = 800$ грн	2068 Нараховані доходи за кредитами в поточну діяльність, що надані СГД	6026 Відсоткові доходи за кредитами в поточну діяльність, що надані СГД	800
3. 20 квітня Нарахування відсотків за період з 1.04 по 20.04 (кількість днів — 19; останній день не враховується) Сума відсотків — 1266,6 грн.	2068	6026	1266,6
(1 варіант)			
4. 20 квітня Погашення кредиту	2600	2062	100000
5. Перерахування відсотків 20 квітня	2600	2062	2066,6
(2 варіант)			
6. Погашення кредиту здійснено частково - 70000 грн. (через відсутність коштів в на розрахунковому рахунку)	2600	2062	70000
	2067 Прострочена заборгованість за кредитами в поточну діяльність, що надані СГД	2062	30000
7. Відсотки не перераховані через відсутність грошових коштів	2069 Прострочені нараховані доходи	2068	2066,6
8. Відсотки, не перераховані протягом 30 днів (одночасно операція обліковується за балансом протягом строку давності позову)	6026	2069	2066,6
	9611 Списана у збиток заборгованість за кредитними операціям	9910	2066,6

Задачі для самостійного вирішення

Задача 2.5. АКБ "Гарант" формує статутний капітал за рахунок 2-ї емісії акцій. Зареєстрована сума статутного капіталу — 1 000 000 грн. Акціонерами банку на дату

реєстрації статутного капіталу внесено 840 000 грн. Несплачена сума капіталу акціонерами:

- завод "Азот" — 60 000 грн.;
- ПФ "Інтер" — 80 000 грн.;
- МП "Дельта" — 20 000 грн.

Необхідно:

1. Скласти бухгалтерські проводки за операціями.

Задача 2.6. АКБ "Акцепт" викупив у акціонера МП "Сатурн" акції за ціною 21 000 грн. для перепродажу. Номінальна вартість акцій — 20 000 грн. Банк продав викуплені акції заводу "Сокіл" за ціною 23 000 грн. "Сокіл" обслуговується в АКБ "Дилер".

Необхідно:

1. Скласти бухгалтерські проводки за операціями

Задача 2.7. АКБ "Діалог" здійснені операції (у грн.):

1. Зареєстрований статутний капітал 2-ї емісії (на день реєстрації сплачена частка — 150 000 грн.)	300 000
2. Продані акції іногороднім СГД - клієнтам банку за номіналом 100 000 грн.	102 000
3. Продані акції СГД — клієнтам банку за номіналом	25 000
4. Продані акції фізичній особі за готівку номіналом 1000 грн.	1 020
5. Викуплені власні акції в акціонера – СГД	200
6. Нараховані дивіденди для сплати акціонерам	200 000
7. Нараховані дивіденди за акціями для капіталізації	30 000
8. Виплачені дивіденди СГД	50 000
9. Виплачені дивіденди фізичним особам	10 000
10. Дивіденди капіталізовані	30 000

Необхідно:

1. Скласти бухгалтерські проводки.

Задача 2.8. За 20х1 АКБ "Альянс" отриманий прибуток становить 300 000 грн. Банком здійснені операції (у грн.):

1. Збори акціонерів затвердили прибуток	300 000
2. Створений резервний фонд	15 000
3. Створений загальний резерв за кредитами клієнтів	50 000
4. Нараховані дивіденди для сплати акціонерам	60 000
5. Нараховані дивіденди для капіталізації	40 000

Необхідно:

Скласти бухгалтерські проводки та оформити документи первинного обліку.

Задача 2.9. АКБ "Діалог" протягом операційного дня виконані операції (у грн.):

1. Викуплені власні акції для подальшого перепродажу, сплативши готівку (номінал акцій — 2000 грн.)	1 970
2. Реалізовані викуплені власні акції за готівку (номінал - 200 грн.)	210
3. Реалізовані викуплені власні акції суб'єктам господарської діяльності (номінал — 800 грн.)	790
4. Реалізовані решта акцій перерахуванням коштів на поточний рахунок фізичної особи	990

Необхідно:

1. Скласти бухгалтерські проводки.

2. Визначити емісійний результат діяльності банку, якщо залишок коштів за рахунком 5010 на початок операційного дня становив 100 грн.

Задача 2.10. Комерційним банком виконані операції (у грн.):

1. Отримані готівкою доходи за наданою гарантією	20
2. Створений спеціальний резерв під кредити банків	1 000

3. Нараховані доходи за кредитами овернайт у банках	250
4. Сплачені витрати на аудит	500
5. Нараховані витрати за розрахунково-касове обслуговування банку	275
6. Отриманий дохід готівкою від торгівлі цінними паперами на продаж	200
7. Отриманий дохід від продажу основних засобів своєму клієнту СГД	150
8. Нараховані доходи за кредитами фізичних осіб на поточні потреби	200

Необхідно:

1. Скласти бухгалтерські проводки.
2. Визначити класифікацію доходів і витрат за операціями.

Задача 2.11. Комерційним банком виконані операції (у грн.):

1. Отримані готівкою доходи за кредитами на поточні потреби (касовий метод)	200
2. Отримані дивіденди, нараховані раніше, від нерезидента	1 000
3. Створений спеціальний резерв під кредити клієнтів	1 500
4. Зменшений резерв під заборгованість КБ	5 000
5. СГД перерахував банку комісію за придбані для нього цінні папери	350
6. Отримані дивіденди, нараховані раніше, від резидента	1000
7. Створений резерв під знецінення цінних паперів на продаж	750
8. Сплачений штраф за рішенням податкової міліції	1 200

Необхідно:

1. Скласти бухгалтерські проводки.
2. Визначити: включаються чи ні доходи та витрати до складу валових доходів і валових витрат.

Задача 2.12. АКБ "Дисконт" здійснені операції (у грн.):

1. Нараховані проценти за виданим короткостроковим кредитом у поточну діяльність АТ "Друг"	125
2. Нараховані проценти за вкладом "до запитання" фізичної особи	210
3. АТ "Друг" сплатило банкові проценти за кредит	125
4. Проценти за вкладом фізичної особи спрямовані на збільшення вкладу	210
5. МП "Витязь" сплатило проценти за кредит у поточну діяльність авансом	850
6. Банк зарахував частину доходів, сплачених авансом на відповідний рахунок доходів (див. операцію 5)	200
7. Здійснені господарські витрати, що мають відношення до майбутнього періоду	780
8. Витрати, здійснені раніше, зараховані на відповідний рахунок витрат (див. операцію 7)	780

Необхідно:

1. Скласти бухгалтерські проводки.

Література: 2, 5-7, 10, 11.

Практичне заняття 3.

Тема: «Облік доходів і витрат»

Теоретична частина.

Питання для обговорення:

1. Об'єкти обліку в складі доходів і витрат банку
2. Правила обліку доходів та витрат.

3. Рахунки для обліку доходів і витрат

4. Коригуючі проведення

Практична частина.

Приклади вирішення задач.

Задача 3.1. Банк “Аркада” розмістив 20 січня депозит у сумі 120 000 грн. у банку “Надра” строком на 15 днів під відсоткову ставку 12 % річних. Строк повернення депозиту і сплати відсотків — 4 лютого:

№ з/п	Зміст і дата	Дебет рахунку	Кредит рахунку	Сума, грн.
1.	20 січня Розміщення депозиту	1512 “Інші короткотермінові депозити”	1200 “Коррахунок”	120000
2.	31 січня Нарахування відсотків	1518 “Нараховані доходи”	6012 “Відсотковий дохід”	480
3.	3 січня Нарахування відсотків	1518	6012	120
4.	4 січня Оприбуткування поверненого депозиту	1200	1512	120000
5.	Зарахування одержаних доходів від банку “Надра” (480 + 120 = 600 грн.)	1200	1518	600

Задача 3.2. Облігація номіналом 100 грн. придбана банком 1 березня 20_8 р. з дисконтом за 82 грн. Сума дисконту 20 грн.; виплаченого відсоткового доходу — 2 грн. річних. Дата випуску облігації 1 січня. Відсоткова ставка 12 % річних. Строк погашення 31 грудня. Дата сплати відсотків 1 січня 20_9 р. Метод нарахування відсотків “30/360”.

Розглянемо відображення операцій в обліку при придбанні цінних паперів, з нарахування і одержання відсотків, за обліком амортизації дисконту:

№ з/п	Змісті дата	Дебет рахунку	Кредит рахунку	Сума, грн.
1.	1 березня Купівля облігацій	3214	1200 “Коррахунок”	80
	Облік придбаних облігацій: - купівля облігацій враховується за номіналом на рахунку № 3214 “Боргові цінні папери, випущені нефінансовими інститутами, в портфелі банку на інвестиції”	3214	3216 “Неамортизований дисконт”	20
	- облік нарахованого відсоткового доходу до покупки	3218	1200	2
2.	Розрахунок суми амортизації дисконту прямим методом: - від дати купівлі до дати погашення 10 місяців; - сума дисконту $100 - 80 = 20$ грн.; - щомісячна сума амортизації 20 грн.: 10 міс. = 2 грн.			
3.	Розрахунок суми відсотків, що нараховуються щомісячно $100 \times 12\% \times 30 = 1$ грн. 100×360			
4.	31 березня Відображаємо в обліку суму: - нарахованої амортизації дисконту; - нарахованих відсотків після купівлі облігації	3216 3218	6053 6053	2 1

5.	Аналогічні проводки на 30 квітня, 31 травня... 31 грудня			
6.	Надходять грошові кошти: — у погашення облігацій; — відсотковий дохід 1 грн. x 12 міс. = 12 грн.	1200 1200	3214 3218	100 12

Задача 3.3. Банк 1 липня 1998 р. купив облігацію номіналом 100 грн. за ціною 118 грн., яка випущена з відсотковою ставкою 12 % річних і підлягає погашенню 1 січня 1999 року:

№ з/п	Зміст і дата	Дебет рахунку	Кредит рахунку	Сума, грн.
1.	1 липня Купівля облігацій: - за номіналом; - сума премії	3210 3217	1200 1200	100 18
2.	Розрахунок щомісячної суми амортизації премії 18 грн.: 6 міс. = 3 грн.			
3.	31 липня Сума щомісячної амортизації премії аналогічно 31 серпня, 31 вересня	6053	3217	3
4.	Щомісячно нараховані відсотки	3218	6053	1

Задача 3.4. 1 серпня 20_8 р. банком придбані облігації державної внутрішньої позики за номінальною вартістю 24 000 грн. з фіксованим відсотком 8 і зі строком погашення через 12 місяців. Сплата відсотків провадиться в день погашення. Облігації продані банком 1 листопада за ціною 23 200 грн. з відшкодуванням нарахованих до 1 листопада відсотків, тобто загальна сума, отримана банком, складає 23 600 грн.:

№ з/п	Зміст і дата	Дебет рахунку	Кредит рахунку	Сума, грн.
1.	1 серпня Купівля облігації за номінальною вартістю	3110	1200	24000
2.	31 серпня Розрахунок суми нарахованих відсотків $(24000 \times 8 \times 30) / (100 \times 360) = 160$ грн.			
3.	Облік нарахованих відсотків (щомісячно) аналогічні проводки 30 вересня, 31 жовтня. Всього сума нарахованих відсотків за три місяці $160 \times 3 = 480$ грн.	3118	6052	160
4.	1 листопада Надходження на рахунок грошових коштів за продані облігації: — ціна проданих облігацій 23 200 грн. — збитки від продажу $23\,200 - 24\,000 = - 800$ грн.; — сума нарахованих відсотків	1200 6203 1200	3110 3110 3118	23 200 800 400

Таким чином, у результаті продажу облігацій за ціною, нижчою ціни придбання, збиток від операції склав 800 грн.

Задачі для самостійного вирішення

Задача 3.5. АКБ "Старт" протягом звітного періоду здійснені операції (у грн.):

1. Нарахована заробітна плата працівникам банку	2 000
2. Виплачена заробітна плата працівникам банку	1 800
3. Нарахований аванс на витрати з відрядження	250
4. Нараховані проценти за кредитами СГД	750

5. Нараховані проценти за короткостроковими депозитами фізичних осіб	1 250
6. Отримані проценти за короткостроковими кредитами на поточні потреби фізичних осіб	1 730
7. СГД сплатили банку за розрахунково-касове обслуговування	12 300
8. Нарахована амортизація будівель, що належать банку	480
9. Сплачені орендні платежі	170
10. Отримані доходи від реалізації облігацій державної позики на продаж	2 150
11. Передплачені газети і журнали на наступний рік	1 500

Необхідно:

1. Скласти бухгалтерські проводки.
2. Класифікувати доходи і витрати згідно з їх структурою в Плані рахунків бухгалтерського обліку та звіті про прибутки та збитки.

Задача 3.6. АКБ "Діалог" протягом березня 20x1 року врахував доходи та витрати за операціями (у грн.):

1. Проценти за кредитом СГД, отримані авансом у січні, перенесені на доходи поточного місяця	750
2. Нараховані проценти за кредитами фізичних осіб за поточний місяць	1 520
3. Нараховані проценти за короткостроковими депозитами фізичних осіб за 3 місяці	1 200
4. Отримані проценти за кредитами (див. операцію 2)	1 520
5. Сплачені проценти за депозитами (див. операцію 3)	600
6. Сплачені проценти за депозитами СГД, нараховані в лютому	1 000
7. Неотримані проценти за кредитами СГД, які були нараховані в лютому, списані з балансу	200
8. Нарахована заробітна плата працівникам банку за березень	20 800
9. Оподаткована заробітна плата (див. операцію 8)	800
10. Виплачена заробітна плата (див. операції 8, 9)	20 000

Необхідно:

1. Здійснити фінансовий облік наведених операцій.

Задача 3.7. АКБ "Старт" протягом звітного періоду здійснені операції (у грн.):

1. СГД сплатив банку комісійні за консультацію	150
2. Нараховані проценти на залишки поточних рахунків СГД	2 180
3. Сплачені орендні платежі за приміщення банку приватній фірмі — клієнту банку	1 200
4. Нараховані проценти за рахунками короткострокових депозитів фізичних осіб	780
5. Фірма сплатила комісійні за користування депозитним сховищем	350
6. Нараховані проценти за короткостроковим кредитом СГД за внутрішніми торговельними операціями	250
7. Сплачений аванс поштовому відділенню за обслуговування	530
8. Нарахована та сплачена РУ НБУ комісія за розрахунково-касове обслуговування (2 проводки)	230
9. Нараховані та отримані проценти за короткостроковими кредитами СГД (2 проводки)	2 900
10. Нараховані та отримані проценти за короткостроковими кредитами на поточні потреби фізичних осіб (2 проводки)	1 250

Необхідно:

1. Скласти бухгалтерські проводки.

Задача 3.8. Протягом 1 кварталу 20х1 року в АКБ "Синтез" здійснені операції (у грн.).

1. Нараховані проценти за наданим міжбанківським кредитом	250
2. Нараховані витрати за отриманим міжбанківським кредитом	170
3. Нараховані проценти за короткостроковим кредитом СГД:	
3.1. в поточну діяльність	1 200
3.2. в інвестиційну діяльність	750
3.3. за врахованими векселями	250
4. Нараховані процентні доходи за кредитами фізичних осіб:	
4.1. на поточні потреби	970
4.2. в інвестиційну діяльність	530
5. Прострочені нараховані доходи за кредитами СГД в інвестиційну діяльність	750
6. Перераховані кошти на придбання канцелярського приладдя на рахунок клієнта банку	250
7. Канцелярське приладдя, оприбутковане на склад	250
8. Канцелярське приладдя, видане працівникам банку (вартість списана на витрати)	250
9. Надійшли процентні доходи за операціями 3.1, 3.3, 4.1	2 420
10. Надійшли прострочені доходи (див. операцію 5)	250
11. Прострочені процентні доходи (див. операцію 4.2)	530
12. Процентні доходи не надійшли протягом 30 днів (див. оп. 5, 10, 11)	1 030
13. Створені резерви під заборгованість інших КБ:	
13.1. заборгованість за кредитами клієнтів	500
14. Нараховані комісійні доходи за розрахунково-касове обслуговування клієнтів	2 500
15. Надійшли комісійні доходи (див. операцію 14)	2 300
16. Нараховані і перераховані НБУ витрати 16.1 на обслуговування СЕП	500
16.2. за розрахунково-касове обслуговування	250
17. Нараховані авансові платежі прибуткового податку	200
18. Здійснені авансові платежі податку на прибуток	200
19. Закриті рахунки, призначені для обліку нарахованих та перерахованих авансових платежів прибуткового податку	200
20. Визначений фінансовий результат діяльності КБ	?

Необхідно:

1. Скласти бухгалтерські проводки.
- Література: 2, 5-7, 10, 11.

Практичне заняття 4.

Тема: «Облік касових операцій»

Теоретична частина.

Питання для обговорення:

1. Організація касової роботи
2. Облік прибуткових та видаткових касових операцій
3. Інкасація грошової виручки
4. Облік емісійних операцій комерційних банків
5. Зберігання і облік цінностей та документів у грошових сховищах
6. Ревізія цінностей

Тема «Облік розрахункових операцій»

Теоретична частина.

Питання для обговорення:

1. Основні правила обліку безготівкових розрахунків між клієнтами в межах одного банку і між банками
2. Платіжні рахунки
3. Облік розрахунків з використанням платіжних доручень
4. Облік розрахунків з використанням платіжних вимог-доручень
5. Облік розрахунків з використанням платіжних вимог
6. Облік розрахунків з використанням розрахункових чеків
7. Облік розрахунків з використанням акредитивів

Практичне заняття 5.**Тема: «Облік операцій з кредитування»****Теоретична частина.****Питання для обговорення:**

1. Сутність та класифікація кредитних операцій.
2. Структура та порядок оформлення кредитних договорів
3. Етапи кредитування.
4. Характеристика балансових рахунків кредитних операцій
5. Облік окремих кредитних операцій
 - 5.1. Облік операцій за овердрафтом
 - 5.2 Облік операцій репо
 - 5.3. Облік факторингових операцій
 - 5.4. Облік субординованих кредитів та операцій з дисконту векселів
 - 5.5. Облік документарного акредитива
6. Облік застави
7. Облік резервів

Практична частина.**Приклади вирішення задач.**

Задача 5.1. Банк надає кредит ТОВ «Едельвейс» 1 вересня 20__ р. на суму 5000,00 грн. з процентною ставкою 30 % річних на строк один місяць. Сума кредиту перераховується на поточний рахунок клієнта в іншому банку. Застосовується метод сплати відсотків «за період», а кількість днів користування позикою розраховується за методом «факт/факт».

Етап 1. 1 вересня 20__ р. банк здійснює проведення:

а) Д-т 2062 «Короткострокові кредити суб'єктам господарської діяльності в поточну діяльність» — 5000,00 грн.;

К-т 1200 «Кореспондентський рахунок у НБУ» — 5000,00 грн.

б) 30 вересня позичальникові нараховуються проценти за користування кредитом:

Д-т 2068 «Нараховані відсоткові доходи за кредитами суб'єктам господарської діяльності в поточну діяльність» — 125,00 грн.;

К-т 6026 «Процентні доходи за кредитами в поточну діяльність» — 125,00 грн.

Етап 2. Позичальник 1 жовтня 20__ р. перерахував проценти за користуванням кредитом на суму 100,00 грн., при цьому ним було надано клопотання стосовно продовження терміну кредиту на один місяць з процентною ставкою 30 % річних. Здійснюються такі записи:

а) Д-т 1200 «Кореспондентський рахунок у НБУ» — 100,00 грн.;

К-т 2068 «Нараховані відсоткові доходи за кредитами суб'єктам господарської діяльності в поточну діяльність» 100,00 грн.;

б) Д-т 2069 «Прострочені нараховані доходи за кредитами суб'єктам господарської діяльності в поточну діяльність» — 25,00 грн.;

К-т 2068 «Нараховані доходи за кредитами суб'єктам господарської діяльності в поточну діяльність» — 25,00 грн.;

в) позичальникові нараховуються проценти за користування кредитом:

Д-т 2068 «Нараховані доходи за кредитами суб'єктам господарської діяльності в поточну діяльність» — 125,00 грн.;

К-т 6026 «Процентні доходи за кредитами в поточну діяльність СГД» — 125,00 грн.

Етап 3. Позичальник 1 листопада 20__ р. перерахував проценти за користування кредитом на загальну суму 150,00 грн. (25 грн. + 125 грн.) і частково погасив заборгованість за кредитом на суму 2000,00 грн.;

а) погашення заборгованості за процентами за попередній період здійснюється бухгалтерськими записами:

Д-т 1200 «Кореспондентський рахунок у НБУ» — 25,00 грн. (борг за 1 жовтня 20__ р.);

К-т 2069 «Прострочені нараховані доходи за кредитами суб'єктам господарської діяльності в поточну діяльність» — 25,00 грн.;

б) погашення суми процентів за поточний період:

Д-т 1200 «Кореспондентський рахунок у НБУ» — 125,00 грн.;

К-т 2068 «Нараховані доходи за кредитами суб'єктам господарської діяльності в поточну діяльність» — 125,00 грн.;

в) часткове погашення заборгованості за кредит:

Д-т 1200 «Кореспондентський рахунок у НБУ» — 2000,00 грн.;

К-т 2062 «Короткострокові кредити суб'єктам господарської діяльності в поточну діяльність» 2000,00 грн.

Етап 4. Позичальник погашає залишок заборгованості 2 листопада 20__ р.

Д-т 1200 «Кореспондентський рахунок у НБУ» — 3000,00 грн.;

К-т 2062 «Короткострокові кредити суб'єктам господарської діяльності в поточну діяльність» — 3000,00 грн.

Задача 5.2. Банк видає кредит 20000 грн. на поточні потреби на 6 міс. за ставкою 56 %. Комісійна винагорода банку — 120 грн.

Застосовується метод сплати процентів «на період» (авансом), а кількість днів користування позикою підраховується за методом «30 / 360».

Необхідно скласти бухгалтерські проведення.

За даною позикою сума процентів до сплати — 5600 грн. $\left(\frac{20000 \cdot 56}{100} \cdot \frac{180}{360} \right)$.

Отже, на поточний рахунок позичальника буде перераховано 14280 грн. (20000 – 5600 – 120).

В обліку за даною операцією виконується проведення:

Д-т 2062 «Короткострокові кредити суб'єктам господарської діяльності в поточну діяльність» 20000 грн.

К-т 3600 Доходи майбутніх періодів 5600 грн.

К-т 6111 Комісійні доходи від кредитного обслуговування клієнтів 120 грн.

К-т 2600 Поточні рахунки СГД 14280 грн.

Задача 5.3 (операції репо). 12 серпня комерційний банк купив у клієнта цінні папери до запитання на суму 100000 грн. з умовою зворотного продажу. Процентна ставка — 36 %. Додатково банк виплачує 300 грн. комісії брокеру. Нарахування процентів відбувається щомісяця; кількість днів у розрахунках визначається за методом «30 / 360».

Необхідно скласти бухгалтерські проведення.

1. У день придбання цінних паперів виконуються записи:

Д-т 2010 Кошти, які надані СГД за операціями репо 100000 грн.

Д-т 7103 Комісійні витрати за операціями з цінними паперами 300 грн.

К-т 1001, 2600, 1200 (каса, поточний рахунок або кореспондентський рахунок банку) 100300 грн.

2. 31 серпня банк нараховує проценти за проведення операції репо в сумі 2000 грн.
 $\left(\frac{100000 \cdot 36}{100} \cdot \frac{20}{360}\right)$ і нараховану суму проводить за рахунками бухгалтерського обліку:

Д-т	2018	Нараховані проценти за коштами, які надані	
СГД за операціями репо			2000 грн.
К-т	6021	Процентні доходи за коштами, які надані	
СГД за операціями репо			2000 грн.

3. 12 вересня банк виконує операцію зворотного репо, тобто продає цінні папери, попередньо нарахувавши 1100 грн. процентного доходу за період з 01.09. по 12.09 (11 днів) $\left(\frac{100000 \cdot 36}{100} \cdot \frac{11}{360}\right)$.

На суму нарахованого доходу за операцією репо проводиться запис:

Д-т 2018	1100 грн.
К-т 6021	1100 грн.

За операцією репо загальна сума нарахованого доходу — 3100 грн. (2000 + 1100).

Продаж цінних паперів за операцією репо відображається проведенням:

Д-т 1001 (1200)	103100 грн.
К-т 2010	100000 грн.
К-т 2018	3100 грн.

Задача 5.4. (факторинг). 1 травня банк купує в хімічного комбінату рахунки-фактури на суму 100000 грн. за ціною 97000 грн. Згідно з угодою, 5 травня банк сплачує аванс хімічному комбінату у розмірі 80 % купівельної ціни дебіторської заборгованості. Усі рахунки-фактури виписані на 1 травня. З них 40000 грн. мають бути виплачені протягом 10 днів, а інші 60000 грн. — протягом 30 днів.

За узгодженням з клієнтом дата розрахунків встановлюється на 27 травня.

Необхідно скласти бухгалтерські проведення.

1 травня банк обліковує позабалансом рахунки-фактури, які отримані від хімічного комбінату:

Д-т 9800 Розрахункові документи за факторинговими операціями	
К-т 9910 Контррахунок	100000 грн.

Одночасно банк відображає виникнення позабалансом зобов'язань з кредитування:

Д-т 9129 Інші зобов'язання з кредитування, які надані клієнтам	97000 грн.
К-т 9900 Контррахунок	97000 грн.

5 травня банк здійснює аванс у розмірі 80 % купівельної ціни дебіторської заборгованості:

Д-т 2030 Рахунки СГД за факторинговими операціями	77600 грн.
---	------------

К-т 2600 Поточний рахунок клієнта, кореспондентський рахунок	
--	--

І водночас позабалансом:

Д-т 9900 Контррахунок	77600 грн.
-----------------------	------------

К-т 9129 Інші зобов'язання з кредитування, які надані клієнтам	77600.
--	--------

10 травня дебітор вчасно сплачує відповідну частку заборгованості:

Д-т Поточний рахунок дебітора, кор. рахунок	40000 грн.
---	------------

К-т 2030 Рахунки СГД за факторинговими операціями	40000 грн.
---	------------

27 травня, на дату розрахунків, згідно з угодою банк здійснює заключні розрахунки з клієнтом, тобто перераховує на його рахунок 20 %, що залишилися:

Д-т 2030 Рахунки СГД за факторинговими операціями	19400 грн.
---	------------

К-т Поточний рахунок клієнта, кор. рахунок	19400 грн.
--	------------

Та одночасно позабалансом:

Д-т 9900 Контррахунок	19400 грн.
-----------------------	------------

К-т 9129 Інші зобов'язання з кредитування, які надані клієнтам	19400 грн.
--	------------

30 травня у разі своєчасної оплати дебітором своєї заборгованості банк здійснює

бухгалтерське проведення:

Д-т Поточний рахунок дебітора (кореспондентський рахунок банку) 60000 грн.

К-т 2030 Рахунки суб'єктів господарської діяльності за факторинговими операціями 60000 грн.

Якщо дебітор своєчасно не сплачує за своєю заборгованістю, банк переносить відповідну суму на рахунок простроченої заборгованості за факторингом:

Д-т 2037 Прострочена заборгованість суб'єктів господарської діяльності за факторинговими операціями 60000 грн.

К-т 2030 Рахунки СГД за факторинговими операціями 60000 грн.

Задача 5.5 (резерви).

Станом на 01.12.20__ кредитний портфель банку (кредити, надані клієнтам) сформовано за такими групами:

Групи кредитів	Сума, грн.	Процент ризику	Сума резерву, грн.
Стандартні	10000	2	200
Субстандартні	5000	20	1000
Сумнівні	2000	50	1000
Усього:	17000		2200

Формування резерву:

Д-т 7702 Відрахування до резерву під заборгованість за кредитами, які надані клієнтам 200 грн.

К-т 2401 Резерви під стандартну заборгованість за кредитами, які надані клієнтам 200 грн.

Д-т 7702 Відрахування в резерв під заборгованість за кредитами, які надані клієнтам 2000 грн.

К-т 2400 Резерви під нестандартну заборгованість за кредитами, які надані клієнтам 2000 грн.

Протягом місяця:

05.12.20__ банк видав нових кредитів на суму 2000 грн.;

10.12.20__ поліпшився фінансовий стан позичальника, тому кредит на 800 грн., який був віднесений до «субстандартних» кредитів, перенесено до категорії «стандартні»;

15.12.20__ банк визнав безнадійним щодо повернення кредита на суму 1000 грн., який був віднесений до категорії «сумнівні».

Бухгалтерські проведення із списання безнадійної заборгованості за рахунок резервів за станом на 15.12.20__:

Д-т 2400 Резерви під нестандартну заборгованість клієнтів за кредитами, які надані клієнтам 1000 грн.

К-т Сумнівна заборгованість за кредитами, які надані клієнтам 1000 грн.

Одночасно здійснюється проведення за дебетом позабалансового рахунку:

Д-т 9611 Борги клієнтів, які списані у збиток 1000 грн.

К-т 9910 Контррахунок 1000 грн.

Таким чином, за станом на 01.01 наступного року, кредитний портфель (кредити, які надані клієнтам банку) має такий вигляд:

Групи кредитів	Сума, грн.	Процент ризику	Сума резерву, грн.
Стандартні	$10000 + 2000 + 800 = 12800$	2	256
Субстандартні	$5000 - 800 = 4200$	20	840
Сумнівні	$2000 - 1000 = 1000$	50	500
Безнадійні	1000	100	1000
Всього:	19000		2596

05.01 банк, переглянувши свій кредитний портфель, виконує таке бухгалтерське проведення:

Д-т 7702 Відрахування в резерв під заборгованість за кредитами, які надані клієнтам 56 грн.

К-т 2401 Резерви під стандартну заборгованість за кредитами, які надані клієнтам 56 грн.

розрахунок: (256 – 200);

Д-т 7702 Відрахування в резерв під заборгованість за кредитами, які надані клієнтам 340 грн.

К-т 2400 Резерви під нестандартну заборгованість клієнтів за кредитами, які надані клієнтам 340 грн.

розрахунок: (2000 – 840 – 500 – 1000).

25.01 частково повернено кредит, списаний як «безнадійний» у попередньому році, на суму 400 грн.

Бухгалтерське проведення за повернення кредиту 25.01:

Д-т Кореспондентський рахунок, рахунок клієнта 400 грн.

К-т 7702 Відрахування до резерву під заборгованість за кредитами, які надані клієнтам 400 грн.

Одночасно здійснюється таке проведення:

Д-т 9910 Контррахунок 400 грн.

К-т 9611 Борги клієнтів, які списані у збиток 400 грн.

Задачі для самостійного вирішення.

Задача 5.6. Станом на 01.07.20_8 р. згідно зі звітністю величина розрахункового фонду на покриття можливих втрат за кредитами складає 98000 грн., фактично перераховано в резерв 62 000 грн. 20 червня платіжним дорученням ТЗОВ “Радуга” перераховано і в рахунок погашення кредиту, раніше списаного з балансу як безнадійного за рахунок резерву, суму 12 000 грн.

Необхідно скласти бухгалтерські проводки.

Задача 5.7. ЗАТ “Роксолана” має прострочену заборгованість за позиковим рахунком 2047 в сумі 15 000 грн. та прострочену заборгованість за відсотковими платежами за цим кредитом по рахунку 2049 в сумі 1200 грн. 20.07.20_8 р. на поточний рахунок фірми надійшла сума 10000 грн. на погашення дебіторської заборгованості за відвантажені товари. Цього ж дня фірма подала в банк платіжне доручення на перерахування в бюджет ПДВ у сумі 3020 грн.

Необхідно скласти бухгалтерські проводки.

Задача 5.8. 20 березня комерційний банк надав КБ “Аркада” гарантійний лист на суму 100 000 грн. зі строком дії один рік від дня видачі. Цього ж дня була відкрита обов'язкова кредитна лінія в сумі 140 000 грн. та строком на три місяці фірмі “Атон”. У межах кредитної лінії фірмі наданий кредит на фінансування обігового капіталу, збільшення якого обумовлено розширенням діяльності. 26 березня “Атон” подав платіжне доручення в сумі 60 000 грн. за цінності, що кредитуються. Сплата доручення проведена за рахунок видачі кредиту в межах кредитної лінії.

Необхідно:

- пояснити режим функціонування позикового рахунку при кредитуванні за кредитною лінією.

- пояснити, які операції вважаються операціями кредитного характеру?

- скласти бухгалтерські проводки за цими операціями.

Задача 5.9. За рішенням правління комерційного банку 20.01._8 р. за рахунок фонду покриття кредитного ризику списані з балансу сумнівні кредити, видані на фінансування внутрішніх торгових операцій в сумі 120000 грн. і сумнівні до стягнення. За цими кредитами відсоткові платежі становлять 25 000 грн. У зв'язку з закінченням строку позовної давності зняті з обліку раніше списані з балансового обліку 40 000 грн. та відсотки за ними в сумі 16 000 грн.

Необхідно:

- визначити порядок списання з балансу і обліку сумнівних кредитів та безнадійних щодо стягнення відсоткових платежів;
- відобразити в обліку зазначені операції.

Задача 5.10. Банк задовольнив прохання фірми “Гарант” щодо акцепту виписаного ним векселя на суму 65 000 грн. За це банк отримав комісійну винагороду — 2 % від суми векселя.

Необхідно:

- визначити до якого виду кредитних операцій належить акцепт векселя;
- скласти бухгалтерські проводки.

Задача 5.11. Складіть бухгалтерські проводки і визначте суму доходу банку, якщо ним викуплено у постачальника дебіторську заборгованість покупця електроенергії на 200 000 грн. з відсотковою знижкою на користь банку в розмірі 10 %.

Література: 2, 5-7, 10, 11.

Практичне заняття 6.

Тема: «Облік депозитних операцій». «Облік операцій з цінними паперами»

Теоретична частина.

Питання для обговорення:

1. Сутність та класифікація депозитних операцій
2. Облік номіналу депозиту
3. Облік процентів за депозитами
4. Облік коштів на поточних рахунках та строкових коштів суб'єктів господарської діяльності
5. Облік коштів до запитання і строкових коштів фізичних осіб
6. Характеристика операцій з цінними паперами
7. Структура відображення цінних паперів у Плані рахунків бухгалтерського обліку
8. Облік вкладень у цінні папери з нефіксованим прибутком та довгострокових вкладень банку
9. Облік вкладень банку в боргові цінні папери
10. Облік операцій з цінними паперами за дорученням клієнтів
11. Облік операцій з цінними паперами власного боргу

Практична частина.

Приклади вирішення задач.

Задача 6.1. Банк залучає депозит у сумі 10000 грн. на 6 місяців за річною ставкою 40 % з виплатою в разі погашення процентів, які нараховуються щомісяця. При визначенні кількості днів дії депозиту розрахунок виконують за методом “30 / 360”. Отже, сума процентів за 6 місяців становитиме 2000 грн. $\left(\frac{10000 \cdot 40}{100} \cdot \frac{180}{360} \right)$.

Коли застосовується номінальна ставка і щомісяця нараховуються проценти, витрати банку щомісяця дорівнюють 333,33 грн. $\left(\frac{10000 \cdot 40}{100} \cdot \frac{30}{360} \right)$.

При використанні фактичної ставки майбутні сплачені суми обчислюються таким чином:

Нехай P — сума номіналу депозиту. Тоді $P = \sum \frac{ln}{(1+i)^n}$, де ln — сума майбутнього платежу наприкінці періоду n , здійснення платежу; i — річна процентна ставка.

Не виключено, що депозитна операція відображатиметься лише двома потоками, а саме:

- залучення депозиту;
- сплата номіналу депозиту та процентів.

У цьому разі фактична річна процентна ставка обчислюється за формулою: $i = \sqrt[n]{\frac{S}{P}} - 1$, де S — нарощена сума депозиту наприкінці періоду n , тобто номінал депозиту разом із процентами; P — сума номіналу депозиту; n — термін останнього.

Отже, у разі застосування фактичної річної процентної ставки сума нарахованих процентів за депозитом за поточний період обчислюється за формулою $I = S(\sqrt[n]{1+i} - 1)$, де S — нарощена сума депозиту наприкінці попереднього періоду (номінал депозиту та проценти); i — річна фактична процентна ставка; n — кількість періодів за депозитом, за яким нараховуються проценти. Процентна ставка і період депозиту мають приводитися до однієї бази (рік, квартал, місяць).

Фактична процентна ставка, обчислена за наведеною щойно формулою, становитиме 44 % річних:

$$i = \sqrt[12]{\frac{12000}{10000}} - 1 = 44\%.$$

Витрати за депозитом щомісяця розраховуватимуться так як розглянуто далі.

- За 1-й місяць: $I_1 = 10000(\sqrt[12]{1+44} - 1) = 308,53$ грн.;
- за 2-й місяць: $I_2 = (10000 + 308,53)(\sqrt[12]{1+44} - 1) = 318,05$ грн.;
- за 3-й — 327,87 грн.;
- за 4-й — 337,98 грн.;
- за 5-й — 348,41 грн.;
- за 6-й — 359,16 грн.

Застосування актуарного методу, на відміну від методу рівних частин, забезпечує відображення реального поступового збільшення витрат банку до зростаючого розміру зобов'язань банку за депозитом. Ставка витрат (2,99 %) лишається незмінною. Результати обчислень представлені у наступній таблиці.

Процентні витрати за депозитною операцією

Період (місяць)	Метод рівних частин			Актуарний метод		
	Сума витрат за нарахованими процентами, грн.	Сума зобов'язань банку, грн.	Ставка витрат до сумарних зобов'язань, %	Сума витрат за процентами, грн.	Сума зобов'язань банку, грн.	Ставка витрат до зобов'язань, %
1-й	333,33	10333,33	3,23	308,53	10308,53	2,99
2-й	333,33	10666,67	3,12	318,05	10626,58	2,99
3-й	333,33	11000,00	3,03	327,87	10954,45	2,99
4-й	333,33	11333,33	2,94	337,98	11292,43	2,99
5-й	333,33	11666,67	2,86	348,41	11640,84	2,99
6-й	333,33	12000,00	2,78	359,16	12000,00	2,99

Задача 6.2. Досить поширеною є методика розрахунку процентів за депозитом зі щоквартальною їх капіталізацією. Наприклад, банк залучає депозит фізичної особи обсягом 50000 грн. на 6 місяців за ставкою 42 % річних з капіталізацією процентів щоквартально. Нарахування процентів проводиться в останній день місяця. Кількість днів у розрахунку береться за методом “30 / 360”. У разі капіталізації проценти щоквартально зараховуються на депозитний рахунок. Наступне їх нарахування проводиться на суму депозиту, збільшену на суму нарахованих процентів. Результати розрахунків представлені у наступній таблиці.

Розрахунок процентних витрат у разі капіталізації процентів

Період	Номінал депозиту, грн.	Процентна ставка	Метод підрахунку днів	Сума процентних виплат, грн.
1-й	50000	42	30/360	1750
2-й	50000	42	30/360	1750
3-й	50000	42	30/360	1750
4-й	55250	42	30/360	1933,75
5-й	55250	42	30/360	1933,75
6-й	55250	42	30/360	1933,75

Усього нараховано 11051,25 грн. Отже, сума депозиту при погашенні (разом із нарахованими процентами) становить:

$$50000 + 11051,25 = 61051,25 \text{ грн.}$$

Фактична процентна ставка:

$$i = \sqrt[12]{\frac{61051,25}{50000}} - 1 = 49,09 \text{ річних.}$$

Як бачимо, фактична процентна ставка вища за ту, яка зазначена угодою. За формулою $\ln = S \sqrt[12]{1+i} - 1$ проведемо розрахунок за актуарним методом за кожний місяць дії депозитної угоди (табл.).

Витрати банку за нарахованими процентами при використанні актуарного методу, грн.

Період (місяць)	Нарощена сума депозиту	Витрати за процентами	Усього
1-й	—	1692	
2-й	51692	1749	
3-й	53441	1809	
4-й	55250	1870	
5-й	57120	1933	
6-й	59053	1998	
			11051

В обліку виконуються такі бухгалтерські проведення.

1. При залучення депозиту:

Д-т Каса, поточний рахунок клієнта 50000 грн.

К-т 2610 Короткострокові депозити СГ 50000 грн.

2. При застосуванні методу рівних частин наприкінці кожного місяця I кварталу банк проводить операцію з нарахування процентів за депозитом:

Д-т 7021 Процентні витрати за строковими коштами СГ 1750 грн.

К-т 2618 Нараховані витрати за строковими коштами СГ 1750 грн.

3. При застосування актуарного методу до витрат банку щомісяця відносяться суми нарахованих процентів. Протягом 1-го, 2-го та 3-го місяців дії депозитної угоди бухгалтерським проведенням на витрати відносять відповідно 1692, 1749, 1809 грн.

Д-т 7021 К-т 2618.

Згідно з правилами актуарного методу та на підставі положення відповідної депозитної угоди щокварталу банк капіталізує нараховані за 3 місяці суми процентів, про що вноситься запис до системи бухгалтерського обліку:

Д-т 2618 Нараховані витрати за строковими коштами фізичних осіб

К-т 2610 Короткострокові депозити фізичних осіб 55250 грн.

Наприкінці 4-го місяця проценти нараховуються з огляду на нарощену суму депозиту (номінал та суми процентів, нарахованих за попередні 3 місяці).

Надалі в межах терміну дії депозитної угоди бухгалтерські проведення з нарахування процентів та їх капіталізації аналогічні до щойно розглянутих.

4. По закінченню терміну дії угоди сума депозиту та нарахованих відсотків повернена клієнту:

Д-т 2610 К-т 1200, 1001, 2600 12100 грн.

Задача 6.3. (операції банку з акціями на продаж).

• 1 грудня 20_8 року банк “Новий” придбав 5000 акцій ВАТ “Укррічфлот”, сплативши за них 60000 грн.:

Д-т 3105 Інші акції та цінні папери з нефіксованим прибутком у портфелі банку на продаж 60000 грн.

К-т 1200 Кореспондентський рахунок у НБУ 60000 грн.

• 31 грудня цього самого року поточна ринкова вартість зросла до 13 грн. за акцію. В обліку дана ситуація не відображається.

• 20 січня 20_9 року ВАТ “Укррічфлот” оголосив дивіденди за 20_8 рік із розрахунку 15 копійок на акцію:

Д-т 3108 Нараховані доходи за акціями та іншими цінними паперами з нефіксованим прибутком у портфелі банку на продаж 750 грн.

К-т 6300 Дивідендний доход за акціями та інш. вкладеннями 750 грн.

• 2 лютого 20_9 року на кореспондентський рахунок КБ “Новий” зараховано суму дивідендів:

Д-т 1200 750 грн.

К-т 3108 750 грн.

• 5 лютого 20_9 року банк “Новий” продав 1250 акцій по 14 грн. за акцію:

- виручка становила суму 17500 грн.

- балансова вартість проданих акцій $(12 \cdot 1250)$ 15000 грн.

- перевищення виручки над балансовою вартістю 2500 грн.

Д-т 1200 17500 грн.

К-т 3105 15000 грн.

К-т 6203 Результат від торгівлі цінними паперами на продаж 2500 грн.

• 28 лютого 20_9 року ринкова вартість акцій знизилась до 11 грн.:

- балансова вартість акцій, що залишилася в портфелі $(12 \cdot 3750)$ 45000 грн.

- ринкова вартість $(11 \cdot 3750)$ 41250 грн.

- зниження вартості 3750 грн.

Д-т 7703 Відрахування до резерву від знецінення ЦП на продаж 3750 грн.

К-т 3190 Резерв під знецінення ЦП у портфелі банку на продаж 3750 грн.

• 15 березня 1999 року банк реалізував решту акцій за ціною 10 грн. за акцію:

- балансова вартість 3750 акцій 45000 грн.

- сума створеного спеціального резерву під їх знецінення 3750 грн.

- виручка від реалізації 37500 грн.

- збиток від продажу $(45000 - 3750 - 37500)$ 3750 грн.

Д-т 1200 37500 грн.

Д-т 3190 3750 грн.

Д-т 6203 3750 грн.

К-т 3102 45000 грн.

Задача 6.4. (облік боргових цінних паперів на продаж).

• 1 квітня 20_9 року банк А придбав боргові цінні папери банку Б на суму 500000 грн. терміном погашення у 12 місяців, які випущені під 20 % річних від початкової суми і підлягають сплаті у момент погашення боргових ЦП:

Д-т 3112 Боргові цінні папери, випущені банками, у портфелі банку на продаж 500000 грн.

К-т 1200 Кореспондентський рахунок у НБУ 500000 грн.

• Щомісячно в останній робочий день банк виконує операцію з нарахування процентів за борговими ЦП у сумі — 8333 грн. $\left(\frac{500000 \cdot 20}{100} \cdot \frac{30}{360} \right)$.

Д-т 3118 Нараховані доходи за борговими цінними паперами в портфелі банку на продаж 8333 грн.

К-т 6052 Процентні доходи за іншими цінними паперами в портфелі банку на продаж 8333 грн.

• 1 липня банк продав боргові ЦП з урахуванням нарахованих за період з 01.04 по 30.06 процентів — 25000 грн. за ринковою вартістю, яка на момент продажу становила 420000 грн.:

Д-т 1200 Кореспондентський рахунок у НБУ 445000 грн.

Д-т 6203 Результат від торгівлі цінними паперами на продаж 80000 грн.

К-т 3118 Нараховані доходи за борговими цінними паперами в портфелі банку на продаж 25000 грн.

К-т 3112 Боргові цінні папери, випущені банками, у портфелі банку на продаж 500000 грн.

Задача 6.5. (операціями з інвестицій в асоційовані банки).

• 1 лютого 20_8 року банк “Весна” придбав 11000 простих акцій у комерційного банку “Деякий” за ціною 15 грн. за акцію. На цю дату КБ “Деякий” уже випустив в обіг 35000 акцій (номінал акції 10 грн.):

Д-т 4102 Вкладення в асоційовані банки 165000 грн.

К-т 1200 Кореспондентський рахунок у НБУ 165000 грн.

• 31 грудня 20_8 року банк “Деякий” згідно з фінансовою звітністю звітував про чистий прибуток 200000 грн.

♦ Банк “Весна” має значний вплив, тобто частку у статутному фонді банку “Деякий” — 31,4 % (асоційованою компанія визнається за умови, що інвестор володіє 20 % або більшою часткою капіталу компанії). Отже, банк “Деякий” є асоційованим щодо банку “Весна” і його частка в чистому прибутку банку “Деякий” дорівнює 62800 грн. $(200000 \cdot 0,314)$.

Належну суму чистого прибутку банк “Весна” обліковує як збільшення фінансових інвестицій у банк “Деякий”:

Д-т 4102 Вкладення в асоційовані банки 62800 грн.

К-т 6300 Дивідендний дохід за акціями та іншими вкладеннями 62800

• 31 грудня 20_8 року банк «Деякий» оголосив дивіденди в сумі 80000 грн., тобто банк “Весна” на підставі своєї частки 31,4 % претендує на отримання дивідендів в сумі 25120 грн.:

Д-т 3578 Інші нараховані доходи 25120 грн.

К-т 4102 Вкладення в асоційовані банки 25120 грн.

• 20 лютого 20_9 року банк “Деякий” виплатив дивіденди. За обліком банку “Весна” проводиться запис:

Д-т 1200 Кореспондентський рахунок у НБУ 25120 грн.

К-т 3578 Інші нараховані доходи 25120 грн.

• Якщо 31 грудня банк “Деякий” звітував про збитки в сумі 200000 грн., яких він зазнав, то в обліку банку “Весна” буде здійснено запис:

Д-т 7399 Інші банківські операційні витрати 62800 грн.

К-т 4102 Вкладення в асоційовані банки 62800 грн.

Задача 6.6. (облік вкладень банку в боргові цінні папери на інвестиції)

• Банк придбав 10 облігацій, випущених банком, номіналом 10000 грн. за 8558 грн.:

Д-т 3212 Боргові цінні папери, випущені банками, в портфелі банку на інвестиції 10000 грн.

К-т 1200 Кореспондентський рахунок у НБУ 8558 грн.

К-т 3216 Неамортизований дисконт за борговими цінними паперами в портфелі банку на інвестиції 1442 грн.

Дата випуску — 1 січня 2009 року

Дата погашення — 31 грудня 2013 року (5 років)

Офіційна процентна ставка — 8 %

Дата сплати процентів — 31.12 (щорічно)

Ринкова процентна ставка — 12 %

Дата придбання (у день випуску) — 1 січня 2009 року.

• Щорічно банк нараховує процентні доходи, виходячи з офіційно встановленої ставки — 8% річних $\left(\frac{10000 \cdot 8}{100}\right)$.

Д-т 3218 Нараховані доходи за борговими цінними паперами в портфелі банку на інвестиції 800 грн.

К-т 6053 Процентні доходи за іншими цінними паперами в портфелі банку на інвестиції 800 грн.

• Щорічно також проводиться операція з амортизації дисконту. У разі застосування рівномірного методу амортизація дисконту на один рік становить 288,40 грн., а в перерахунку на місяць — 24,03 грн.:

Д-т 3216 Неамортизований дисконт за борговими цінними паперами в портфелі банку на інвестиції 24,03 грн.

К-т 6053 Процентні доходи за іншими цінними паперами в портфелі банку на інвестиції 24,03 грн.

Коли застосовується метод ефективної процентної ставки, сума амортизації дисконту буде різнитися за кожним періодом нарахування.

Розрахунок дисконту за борговими цінними паперами
методом ефективної ставки процентів, грн.

Дата	Річна сума процентів (10000 грн. × 8 %)	Нарахована сума процентних доходів (балансова вартість × ринкова ставка) (12 %)	Амортизація дисконту за методом ефективної процентної ставки (гр. 3 – гр. 2)	Балансова вартість облігацій
01.01.2009				8558
31.12.2009	800	$8558 \times 12 = 1027$	227	8785
31.12.2010	800	$8785 \times 12 = 1054$	254	9039
31.12.2011	800	$9039 \times 12 = 1085$	285	9324
31.12.2012	800	$9324 \times 12 = 1119$	319	9643
31.12.2013	800	$9643 \times 12 = 1157$	357	10000
Підсумок	4000	5442	1442	

У разі нарахування амортизації дисконту за методом прямої ставки в обліку відображується щорічна сума амортизації — 288,40 грн.

Як бачимо, метод ефективної процентної ставки дещо точніший. У початкові періоди від дати придбання боргових зобов'язань сума амортизації є меншою, у наступні періоди — вищою.

• 31 грудня 2013 року облігації погашаються й водночас сплачуються нараховані доходи.

- На суму номіналу:

Д-т 1200 Кореспондентський рахунок у НБУ 10000 грн.

К-т 3212 Боргові цінні папери, випущені банками, в портфелі банку на інвестиції 10000 грн.

- На суму нарахованих процентів:

Д-т 1200 800 грн.

К-т 3218 Нараховані доходи за борговими цінними паперами у портфелі банку на інвестиції 800 грн.

У разі придбання цінного паперу з премією, в обліку здійснюється запис:

Д-т 3210 — 3214

Д-т 3217 Неамортизована премія за борговими цінними паперами в портфелі банку на інвестиції

К-т 1200 Кореспондентський рахунок в НБУ.

Задача 6.7. (операції з інвестиційними цінними паперами).

• 1 березня банк придбав 12-процентні облігації за 2200 грн., номінал яких 2000 грн. Дата випуску цих облігацій — 1 січня поточного року; дата погашення — 1 січня наступного року. Сплата процентів — 1 липня та 1 січня. Під час придбання банк-інвестор сплатив банку-продавцю належну суму процентів від дати випуску до дати купівлі (з 01.01 по 01.03) — 40 грн. (за 60 днів):

Д-т 3212 Боргові цінні папери, випущені банками, в портфелі банку на інвестиції
2000 грн.

Д-т 3217 Неамортизована премія за борговими цінними паперами в портфелі банку на інвестиції
200 грн.

Д-т 3218 Нараховані доходи за борговими цінними паперами в портфелі банку на інвестиції
40 грн.

К-т 1200
2240 грн.

• Перша дата отримання процентів — 1 липня. За період (щомісячно) з 01.03 по 01.07. (120 днів) банк проводив нарахування процентів — всього 80 грн., тобто за один місяць — 20 грн. В обліку операція з нарахування процентів супроводжувалась записом:

Д-т 3218
80 грн.

К-т 6053
80 грн.

• 1 липня банк-емітент провів оплату процентів:

Д-т 1200
120 грн.

К-т 3218
120 грн.

Тобто, 40 грн. було компенсовано як сума, що сплачена банком-інвестором при купівлі облігацій.

• 1 серпня банк приймає рішення продати ЦП. За період з 01.03 по 31.07. (5 місяців) було проведено операцію щодо амортизації премії в сумі 100 грн. (тобто на день придбання сума неамортизованої премії була 200 грн., період до погашення 10 місяців (з 01.03 по 31.12)).

Нарахування амортизації премії відобразимо записом:

Д-т 6053
100 грн.

К-т 3217
100 грн.

• На день продажу:

- сума неамортизованої премії — 100 грн.;

- сума нарахованих процентів (з 01 по 31 липня) — 20 грн. ЦП продаються за 2160 грн.

Д-т 1200 Кореспондентський рахунок в НБУ
2160 грн.

К-т 3212 — на облікову вартість ЦП
2000 грн.

К-т 3217 — на суму неамортизованої премії
100 грн.

К-т 3218 — на суму процентів
20 грн.

К-т 6394 Позитивний результат від продажу цінних паперів на інвестиції, вкладень в асоційовані і дочірні компанії
40 грн.

Задачі для самостійного вирішення.

Задача 6.8. 01.03.20x1 між АКБ "Прогрес" і клієнтом банку МП "Форест" укладена угода на відкриття короткострокового депозиту в сумі 10 000 грн. строком на 1 місяць під 20 % річних. Проценти нараховуються в два періоди — 15 числа і в останній день місяця. 31 березня сплачені нараховані проценти і закрито короткостроковий депозит.

Необхідно:

- нарахувати проценти за депозитом.

- скласти бухгалтерські проводки за операціями.

Задача 6.9. 01.07.20x1 АКБ "Акцепт" залучив депозит магазину "Сиріус" обсягом

10 000 грн. на 6 місяців за річною ставкою 40 % із виплатою процентів при погашенні. Проценти нараховуються щомісячно за методом "30 : 360". Згідно з договором у разі дострокового вилучення депозиту банк сплачує депоненту знижену процентну ставку обсягом 18 % річних.

20.08.20x1 магазин "Сиріус" вирішив вилучити депозит достроково.

21.08.20x1 банк повернув депозит магазину "Сиріус" та сплатив проценти за зниженою ставкою.

Необхідно:

- розрахувати проценти;
- скласти бухгалтерські проводки за операціями.

Задача 6.10. 01.08.20x1 АКБ "Дилер" залучив депозит МП "Кріон" обсягом 10 000 грн. на 2 місяці за річною ставкою 42 % із виплатою процентів авансом. Проценти нараховуються в останній день місяця за методом "30 : 360". Згідно з договором у разі дострокового вилучення депозиту банк сплачує депоненту знижену процентну ставку обсягом 15 % річних.

20.09.20x1 МП "Кріон" вирішило вилучити депозит достроково.

21.09.20x1 банк повернув депозит магазину "Сиріус" та сплатив проценти за зниженою ставкою.

Необхідно:

- розрахувати проценти;
- скласти бухгалтерські проводки за операціями.

Задача 6.11. 01.06.20x1 АКБ "Акцепт" залучив депозит Ткаченко Ю.М. обсягом 2 000 грн. на 6 місяців за річною ставкою 40 % із виплатою процентів при погашенні. Проценти нараховуються щомісячно за методом "30/360". 01.12.20x1 банк повернув депозит Ткаченко Ю.М. та сплатив проценти.

Необхідно:

- розрахувати проценти;
- скласти бухгалтерські проводки за операціями.

Задача 6.12. 01.04.20x1 р. АКБ "Дилер" залучив депозит Петренко Г.П. обсягом 5000 грн. на 6 місяців за річною ставкою 42 % річних із капіталізацією процентів щоквартально. Проценти нараховуються в останній день місяця за методом "30/360". 01.10.20x1 банк повернув депозит Петренко Г.П. та сплатив проценти.

Необхідно:

- розрахувати проценти;
- скласти бухгалтерські проводки за операціями.

Задача 6.13. 10.04.20x1 АКБ "Акцепт" придбав 200 акцій виробничого об'єднання "Надія" по 11 грн. за акцію та 100 акцій банку "Дилер" по 10 грн. за акцію. 30.04.20x1 ринкова вартість акцій банку "Дилер" зросла до 11 грн. за акцію. 31.05.20x1 вартість акцій виробничого об'єднання "Надія" зменшилась до 9 грн. за акцію. 31.07.20x1 вартість акцій виробничого об'єднання "Надія" зросла до 10 грн. за акцію. 05.08.20x1 банк "Акцепт" продав акції банку "Дилер" за ціною 11 грн. за акцію.

Необхідно: скласти бухгалтерські проводки.

Задача 6.14. 10.02.20x1 АКБ "Дисконт" придбав 500 акцій банку "Соло" на продаж за 5000 грн. 15.01.20x2 оголошені дивіденди за 20x1 рік у розмірі 0,10 грн. за акцію. 25.01.20x2 отримано дивіденди. 30.01.20x2 продано 300 акцій ціною 12 грн. за акцію. 28.02.20x2 ринкова вартість акцій зменшилась до 9 грн. за акцію. 10.03.20x2 банк продав 200 акцій ціною 8 грн. за акцію.

Необхідно:

1. Скласти бухгалтерські проводки.
2. Визначити дохідність банку від операцій з цінними паперами.

Задача 6.15. 05.03.20x1 АКБ "Рейтинг" придбав 500 акцій інвестиційної компанії на інвестиції ціною 20 грн. за акцію. 12.01.20x2 оголошені дивіденди за 20x1 рік у розмірі

0,15 грн. за акцію. 20.01.20x2 отримано дивіденди. 31.12.20x2 вартість акцій зменшилася до 18 грн. за акцію. 13.03.20x3 банк продав акції вартістю 19 грн. за акцію.

Необхідно:

1. Скласти бухгалтерські проводки.
2. Визначити результат здійснення операцій з цінними паперами.

Задача 6.16. 17.01.20x1 АКБ "Номінал" придбав 1000 простих акцій асоційованих компаній по 15 грн. за акцію. Пайова частка банку 25 %. 31.12.20x1 компанія звітувала про чистий прибуток обсягом 4000 грн. Банк визнав свою частку прибутку. 31.12.20x1 компанія оголосила і сплатила дивіденди у сумі 1000 грн. Банк отримав 25 % .

Необхідно: здійснити розрахунки та скласти бухгалтерські проводки.

Література: 2, 5-7, 10, 11.

Практичне заняття 7.

Тема: «Облік операцій з основними засобами». «Облік операцій з нематеріальними активами»

Теоретична частина.

Питання для обговорення:

1. Класифікація основних засобів комерційних банків
2. Бухгалтерський облік власних основних засобів
 - 2.1. Облік надходження основних засобів
 - 2.2. Облік вибуття основних засобів
3. Облік амортизації основних засобів
4. Порядок проведення інвентаризації основних засобів та відображення її результатів у бухгалтерському обліку
5. Бухгалтерський облік власних нематеріальних активів.
6. Облік амортизації нематеріальних активів
7. Порядок проведення інвентаризації нематеріальних активів та відображення її результатів у бухгалтерському обліку

8. КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ

При викладанні дисципліни «Облік в банках» використовуються такі методи контролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

1. Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, колоквіуми, іспити, усне програмоване опитування.
2. Методи письмового контролю: контрольні письмові роботи, письмові іспити, програмовані письмові роботи.
3. Методи лабораторно-практичного контролю: контроль за допомогою комп'ютера (навчально-контрольні програми).

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль. **Поточний контроль** здійснюється протягом семестру з метою перевірки розуміння та засвоєння певного матеріалу, виробничих навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал тощо. Поточний контроль засвоєння знань студентами при викладанні дисципліни «Облік в банках» здійснюється за наступними методами:

- експрес-контроль;
- усне опитування;
- перевірка задач домашнього завдання;
- тестування за темами та окремими питаннями;
- презентація рефератів.

Поточний контроль при вивченні дисципліни «Облік в банках» здійснюється за

наступними формами.

Форми організації навчання					Проміжний тематичний контроль
ЛК	СЗ	ПЗ	ЛР	СР	
Тема 1-5	-	ПЗ № 1-4	-	За формами передбаченими в робочій програмі	Контрольна робота №1
Тема 6-12	-	ПЗ № 5-7	-	За формами передбаченими в робочій програмі	Контрольна робота №2
Експрес-контроль	-	Перевірка задач, письмові контрольні роботи, тестування за темами, тестування за окремими питаннями.	-	Перевірка: - оглядів літератури, - домашнього завдання (задачі, вправи, розрахунки), - презентація рефератів.	Форма поточного контролю

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на окремих завершальних етапах. Підсумковий контроль при викладанні дисципліни «Облік в банках» проводиться у формі іспиту.

Іспит - це форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з дисципліни «Облік в банках». Завданням іспиту є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що пов'язана з теорією, методологією, методикою та практикою бухгалтерського обліку. Методом підсумкового контролю є письмовий іспит.

Критерії оцінки іспиту

Оцінка	Критерії
оцінку «відмінно» (90-100 балів, А)	заслуговує студент, який: - всебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; - вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; - засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; - засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; - вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, - виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.
оцінку «добре» (82-89 балів, В)	заслуговує студент, який: - повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;

	- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; - під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.
оцінку «добре» (74-81 бал, C)	заслуговує студент, який: - в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; - опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою.
оцінку «задовільно» (64-73 бали, D)	заслуговує студент, який: - знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; - виконує завдання, але при рішенні допускає значну кількість помилок; - ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; - допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.
оцінку «задовільно» (60-63 бали, E)	заслуговує студент, який: - володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.
оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX)	виставляється студенту, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.
оцінка «незадовільно» (35 балів, F)	виставляється студенту, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу ECTS здійснюється в такому порядку.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
82-89	B	добре	

74-81	C	задовільно	зараховано
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Методичні рекомендації по проведенню практичних занять за кредитно-модульною системою студентами спеціальності «Облік і аудит» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» / Автори-укладачі: Смірнова Н.В., Смірнова І.В. – Кіровоград: КНТУ, 2012. – с. 71. – 4,25 др.а.

2. Методичні рекомендації по проведенню самостійної роботи студентів спеціальності «Облік і аудит» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» / Автори-укладачі: Смірнова Н.В., Смірнова І.В. – Кіровоград: КНТУ, 2012. (електронна бібліотека кафедри)

3. Організаційне та методичне забезпечення виконання дипломних робіт з обліку та аудиту: навчальний посібник з грифом МОН/ За ред. Савченко В.М., Пальчук О.В. - Кіровоград: видавництво ТОВ «КОД», 2009.- 280 с. (розділи 3.4.2 «Методичне забезпечення аналізу організаційних особливостей, оцінки фінансових результатів та фінансового стану базового підприємства, 3.4.3 «Методичне забезпечення дослідження організаційних аспектів обліку та аудиту на підприємстві», 3.4.4 «Методичне забезпечення оцінки облікової політики підприємства» можуть бути використані при виконанні індивідуальних завдань – практикумів).

4. Облікова політика: навч. посіб. / Г.М. Давидов, В.М. Савченко, О.В. Пальчук, та ін.; за заг. ред. Г.М. Давидова. 2-ге вид., перероб. і доп. – Кропивницький: ПП «Ексклюзив-Систем», 2017. – 364 с.

5. Смірнова І.В, Непомняща С.М. Депозитні операції комерційних банків України: проблеми та перспективи розвитку / Наукові записки. – Вип.12. Ч. I – Кіровоград: КНТУ, 2012.

6. Смірнова І.В, Клименко Я.В.Тенденції розвитку ринку платіжних карток у банківській сфері / Наукові записки. – Вип.12. Ч. I – Кіровоград: КНТУ, 2012.

7. Методичне забезпечення самостійної роботи студентів з використанням комп'ютерної технології для студентів напряму підготовки 6.050106 «Облік і аудит» / автори-укладачі: Пальчук О.В., Савченко О.С., Барабаш Л.О., Іванченко В.О. – Кіровоград: КНТУ, 2013. - 43 с.

8. Методичне забезпечення самостійної роботи студентів з фаховою літературою по кафедрі бухгалтерського обліку / автори-укладачі: Пальчук О.В., Савченко В.М., Барабаш Л.О., Нечай Н.М. – Кіровоград: КНТУ, 2013. - 58 с.

9. Методичне забезпечення формування структурологічної будови та оформлення результатів дослідження при виконанні індивідуальних завдань для самостійної роботи студентів за фаховим спрямуванням «Облік і аудит» / автори-укладачі: Пальчук О.В., Савченко В.М., Кононенко Л.В., Барабаш Л.О. – Кіровоград: КНТУ, 2013. - 47 с.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Закон України «Про заставу» від 02.10.1992 р., № 2654-XII.
2. Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23.09.1994 р., № 185/94-ВР.
3. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7.12.2000 р., № 2121-III.
4. Закон України «Про обіг векселів в Україні» від 04.05.2001 р., № 2374-III.
5. Закон України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» від 18.11.2003 р., № 1255-IV.
6. Закон України «Про іпотеку» від 05.06.2003 р., № 898-IV.
7. Закон України «Про іпотечне кредитування, операції консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати» від 19.06.2003 р., № 979-IV.
8. Закон України «Про цінні папери і фондовий ринок» від 23.02.2006 р., № 3480-IV.
9. Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19.02.1993 р., № 15-93.
10. Цивільний кодекс України. — К.: Кондор, 2003. — 400 с.
11. Господарський кодекс України. — К.: Кондор, 2003. — 208 с.
12. Уніфіковані правила для інкасо (публікація МТП № 522, 1995 р.).
13. Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів (публікація МТП № 500, 1993 р.).
14. Положення про валютний контроль. Затв. постановою Правління НБУ від 08.02.2000 р., № 49.
15. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків: Затв. постановою Правління НБУ від 06.07.2000 р., № 279.
16. Положення про порядок здійснення операцій з чеками в іноземній валюті на території України. Затв. постановою Правління НБУ від 29.12.2000 р., № 520.
17. Положення про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій. Затв. постановою Правління НБУ від 17.07.2001 р., № 275.
18. Інструкція про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України. Затв. постановою Правління НБУ від р., № 502.
19. Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України. Затв. постановою Правління НБУ від 16.12.2002 р., № 508.
20. Положення про оформлення та подання клієнтами платіжних доручень в іноземній валюті, заяв про купівлю або продаж іноземної валюти до уповноважених банків і інших фінансових установ та порядок їх виконання. Затв. постановою Правління НБУ від 05.03.2003 р., № 82.
21. Інструкція про касові операції в банках України. Затв. постановою Правління НБУ від 14.08.2003 р., № 337.
22. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами в банках України. Затв. постановою Правління НБУ від 20.08.2003 р., № 355.
23. Інструкція про порядок відкриття, використання та закриття рахунків у національній та іноземній валюті. Затв. постановою Правління НБУ від р., № 492.
24. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами. Затв. постановою Правління НБУ від 03.12.2003 р., № 516.
25. Інструкція з організації перевезення валютних цінностей та інкасації коштів в установах банків України. Затв. постановою Правління НБУ від 03.12.2003 р., № 520.

26. Положення про регулювання НБУ ліквідності банків шляхом рефінансування, депозитних та інших операцій. Затв. постановою Правління НБУ від 24.12.2003 р., № 584.
27. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті. Затв. постановою Правління НБУ від 21.01.2004 р., № 22.
28. Інструкція про порядок ведення касових операцій у національній валюті в Україні. Затв. постановою Правління НБУ від 15.12.2004 р., № 637.
29. Правила торгівлі іноземною валютою. Затв. постановою Правління НБУ від 10.08.2005 р., № 281.
30. Положення про порядок формування обов'язкових резервів. Затв. постановою Правління НБУ від 16.03.2006 р., № 91.

Допоміжна

1. Банківські операції: Підручник. — 2-ге вид., випр. і доп. / А. М. Мороз, М. І. Савлук та ін.; за ред. д-ра ек. наук, проф. А. М. Мороза. — К.: КНЕУ, 2002. — 476 с.
2. Волкова І.А. Бухгалтерський облік в банках. — К.: ЦУЛ, 2009. — 520 с.
3. Кириленко В. Б. Бухгалтерські записи за операціями комерційних банків. — К.: Вісник фондового ринку, 1999. — 320 с.
4. Кіндрацька Л. М., Семениченко Ю. К., Тяхляєва М. Ю. Облік в банках: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2006. — 350 с.
5. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік у банках України: Підручник. — Київ: КНЕУ, 2001. — 636 с.
6. Кочетков В. М. Основы управления современным коммерческим банком: Учеб. пособие. — К.: МАУП, 1998. — 72 с.
7. Облік і аудит у банках: Навчальний посібник/ О.В. Васюренко. — К.: Знання, 2006. — 595 с.
8. Облік і аудит у банках: Навчальний посібник/ О.Г. Коренєва. — Суми: Університетська книга, 2007. — 493 с.
9. Облік та аудит у банках: Підручник / А. М. Герасимович, Л. М. Кіндрацька, Т. В. Кривов'яз та ін.; За заг. ред. проф. А. М. Герасимовича. — К.: КНЕУ, 2004. — 536 с.
10. Примостка Л. О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі: Монографія, КНЕУ, 2002.
11. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності. навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. — К.: КНЕУ, 2003.
12. Сп'як Г.І. Облік і аудит у банках. — К.: Атіка, 2004. — 328 с.
13. Сташиєн М.С. Облік у банках: Навчально-методичний посібник. — К.: Каравела, 2009. — 228 с.

11. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Комп'ютерні інформаційні системи Гросбух, Ліга-Закон — доступ: комп'ютерний клас кафедри бухгалтерського обліку (ауд. 561а).
2. Демонстраційна версія комп'ютерної програми 1С: Бухгалтерія — доступ: комп'ютерний клас кафедри бухгалтерського обліку (ауд. 561а).
3. Бібліотечний фонд КНТУ — доступ: Бібліотека КНТУ, читальні зали 1-3, абонементи 1-2.
4. Електронні ресурси наукової бібліотеки ім. Вернадського — доступ: бібліотека КНТУ.
5. Бібліотечний фонд кафедри бухгалтерського обліку на паперових носіях — комп'ютерні класи кафедр «Бухгалтерського обліку» та «Аудиту і оподаткування».
6. Бібліотечний фонд кафедри на електронних носіях — доступ: комп'ютерний клас кафедри бухгалтерського обліку (ауд. 561а).
7. Мережа Internet — доступ: бібліотека КНТУ, комп'ютерний клас кафедри бухгалтерського обліку. Рекомендовані сайти:

Адреса	Зміст матеріалів
http://portal.rada.gov.ua/	Сервер Верховної Ради України
http://www.apu.com.ua/	Офіційний сайт Аудиторської палати України
www.buhgalteria.com.ua	Електронне видання газети «Бухгалтерія»
basa.tav.kharkov.ua	Електронне видання газети «Податки та бухгалтерський облік»
http://sts.gov.ua/	Офіційний сайт Державної податкової служби України
http://search.ligazakon.ua	База нормативно-правових актів, аналітика та консультація з ведення обліку
http://www.nbuv.gov.ua/portal/	Наукова періодика України. Доступ до повних текстів 1139 журналів та збірників наукових праць. Ресурс Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського
http://www.nbuv.gov.ua/portal/nanu.html	Загальноакадемічний портал наукової періодики. Доступ до 83 журналів НАН України. Ресурс Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського
http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/	Електронні наукові фахові видання (24 назви). Ресурс Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського
http://www.buhgalter.factor.ua/	Електронне видання журналу «Бухгалтер»
http://www.buhcomp.ru/htm/news/body.php	Електронне видання журналу «Бухгалтер и комп'ютер»
http://www.bnb.kiev.ua/	Електронне видання журналу «Бухгалтерия. Налоги. Бизнес»
http://www.visnuk.com.ua/	Електронне видання журналу «Вісник податкової служби»
http://www.vopreco.ru/	Електронне видання журналу «Вопросы экономики»
http://dtkt.com.ua/	Електронне видання журналу «Дебет-кредит»
http://sts.gov.ua	Податкове законодавство, узагальнюючі консультації, анонс подій
http://search.ligazakon.ua	База нормативно-правових актів, аналітика та консультація з ведення обліку
http://www.minjust.gov.ua	Нормативно законодавчі акти Міністерства юстиції України
http://www.kirstat.kr.ua	Нормативно правова база, статистична інформація, бланки звітної документації до органів статистики
http://www.minfin.gov.ua	Загальні засади організації бухгалтерського обліку, нормативно законодавчі акти з облік у державному секторі, підприємницької діяльності, міжнародні стандарти
http://www.bank.gov.ua	Законодавчі та нормативні акти з банківської діяльності. періодичні видання НБУ
http://www.dkzr.gov.ua	Офіційний сайт Державного агентства земельних ресурсів України

http://udfpfg.org.ua	Офіційний Інтернет сайт Українського державного фонду підтримки фермерських господарств
www.buhgalteria.com.ua	Бланки бухгалтерської та податкової звітності
www.balance.ua	Анонс нормативно-законодавчої бази, консультації, щодо ведення бухгалтерського та податкового обліку
dtkk.com.ua	Бухгалтерські бланки, консультації з постановки обліку, роз'яснення, щодо дотримання податкового законодавства
www.vobu.com.ua	нормативно законодавча база, бланки бухгалтерського обліку та фінансової звітності, консультації
kazna.ucoz.ua	Нормативно законодавча база, бланки бухгалтерського обліку та фінансової звітності, консультації з проблем обліку в бюджетних установах
http://www.ukravtodor.gov.ua	Нормативно-правові документи у галузі дорожнього господарства
www.buh-galter.info	Інформаційно-аналітичний портал про бухгалтерський облік в Україні. Статі по бухгалтерському та податковому обліку, довідкова інформація, нормативні документи.
http://www.nbu.gov.ua	Нормативні акти України, дисертаційні автореферати, науково електронна бібліотека